

3 1761 03616 1958

Op 1978.

1978/1979

1978/1979

1978/1979

v.

PE
137
C74
v.2

THE UNIVERSITY OF
TORONTO
LIBRARY
129 St. George Street
Toronto, Ontario

Specimens of
Anglo-Saxon Poetry

selected and edited™

by

W. A. CRAIGIE

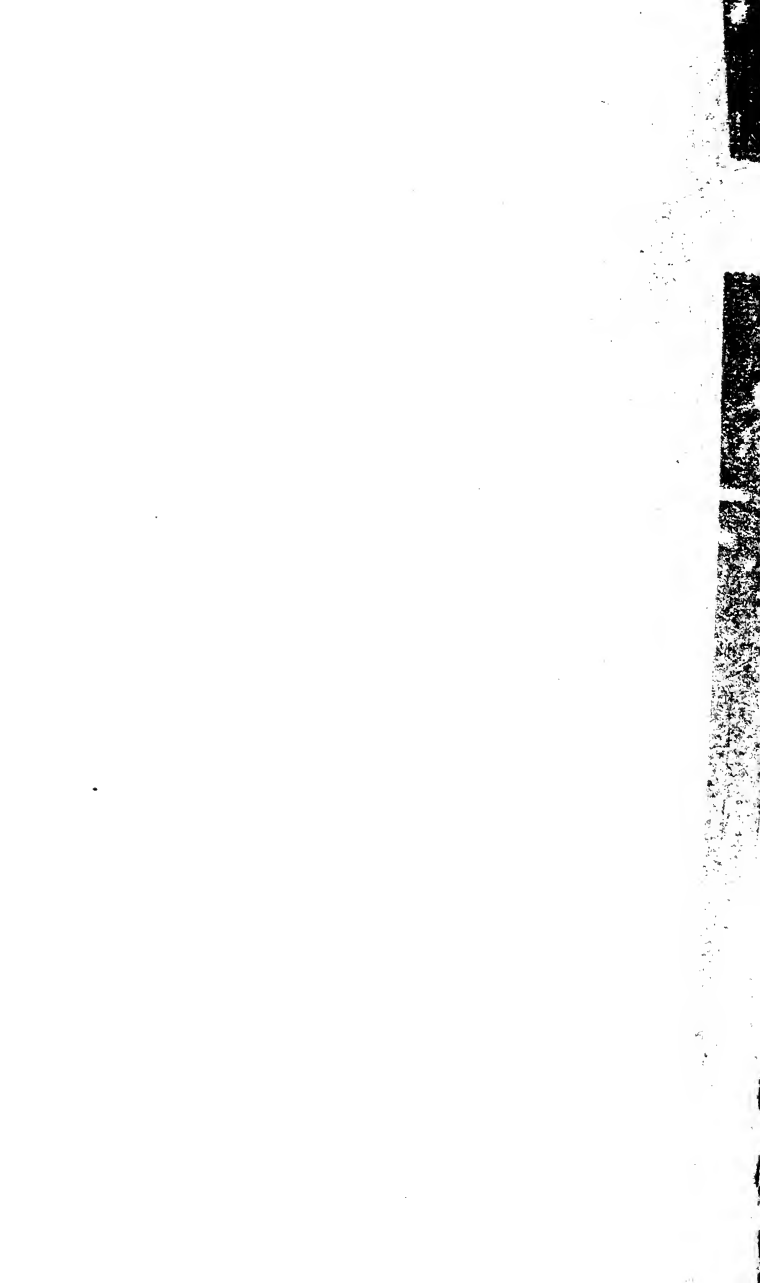
Professor of English in the University of Chicago.

II.

Early Christian Lore and Legend.

THE AWLE RYALE SERIES
I. B. HUTCHEN : EDINBURGH.

1926.

Specimens of
Anglo-Saxon Poetry

selected and edited

by

W. A. CRAIGIE

Professor of English in the University of Chicago.

II.

Early Christian Lore and Legend.

THE AWLE RYALE SERIES
I. B. HUTCHEN : EDINBURGH.
1926.

Published by I. B. Hutchen,
22 Eildon Street,
Edinburgh

911008

Preface.

The selections contained in the following pages include the small number of pieces of Anglo-Saxon poetry directly bearing upon the life, death, and ascension of Christ, together with the more interesting portions of the poems which recount the legends of the early saints Andrew, Juliana, and Helena, and of the later Guthlac. The prose versions of the 'Legend of St. Andrew' and the 'Invention of the Cross', printed in the corresponding 'Specimens of Anglo-Saxon Prose II', will enable the reader to identify the place which each extract occupies in the complete poems. There is no prose version of the legend of Juliana, and that of Guthlac gives but slight aid in the study of the two poems relating to his life and death. The Runic passages at the end of the 'Fates of the Apostles', 'Juliana', and 'Elene', in which the name of Cynewulf is recorded, are not given here, as they have no bearing on the matter of these pieces, but will be included in a later number of this series.

Chicago, April 1925.

W. A. Craigie.

I. The Temptation.

(Satan and Christ 667—710.)

Swylce hé fæste féowertig daga,
 Metod man-cynnes, þurh his mildsa spéd.
 Þá Ʒewearð þone wereƷan, þe ár áworpen wæs
 of heofonum, þæt hé in helle Ʒedéaf, — 670

þá costode Cyning alwihta,
 bróhte him tó bearne bráde stánas,
 bæd him for hungre hláfas wyrcan:
 “Ʒif þú swá micle mihte hæbbe.”

þá him andswarode éce Drihten: 675
 “Wéndest þú, áwyrƷda, þæt áwriten náere
 nymde mé ánne?

ac Ʒeseted hafast, siƷores ÁƷend,
 lifiƷendum liht, léan bútan ende,
 on heofen-riče, hálƷe dréamas.” . . . 680

þá hé mid hondum Ʒenom
 atol þurh edwit, and on exle áhóf
 hearm-bealwes gást, and on beorh ástáh,
 ásette on dúne Drihten Hælend.

“Lóca nú ful wide ofer lond-búende.

Ic þe Ʒeselle þínes seolfes dóm, 685

folc and foldan, (feall niðer tó mé)

burh and beorhtne bold tó Ʒewealde,

rodora rices Ʒif þú seo riht cyning,

engla and monna, swá þú ár myntest.”

þá him answarode éce Drihten: 690

“Ʒewit þú, áwyrƷda, in þæt wite-scráf,

Satanus seolf. Þe is súsl weotod,

Ʒearo tóƷeƷnes, nalles Godes ríce;

ah ic þe háte, þurh þá héhstan miht,

þæt þú hellwarum hyht ne ábeode, 695

ah þú him secgan miht sorƷa máste,

þæt þú Ʒeméttest Meotod alwihta,

Cyning mon-cynnes. Cer þe on bæcling.

Wite þú eac, áwyrȝða, hú wið and sid
 100 hel-heoðo dréoriȝ, and mid hondum ámet,
 grip wið þæs grundes. Gang þonne swá,
 oð þæt þú þone ymbhwyrft alne cunne;
 and árest ámet ufan tó grunde,
 and hú sid séo se swarta eðm.

Wast þú þonne þe ȝeornor. þæt þú wið God wunne,
 seoððan þú þonne hafast handum ámetene,
 hú heh and deop hell inneward
 séo, grim graef-hús. Gong ricene tó,
 ár twa seondon tida ágongene,
 150 þæt þú merced hús ámeten hæbbe!"

II. Miracles of Christ.

a. (Andreas 433—457.)

Ic þæt sylfa wát,
 þæt ús ȝescilded Scippend engla,
 135 weoruda Dryhten. Wæter-egesa sceal,
 ȝeþýd and ȝeþreatod þurh þryð-cyning,
 laȝu lácende, líðra wyrðan.
 Swá ȝesúlde iú þæt wé on sá-báte
 ofer waruð-ȝewinn wada cunnedon,
 140 faroð-ridende: fréne þuhton
 eȝle éa-láda; éaȝor-stréamas
 béoton bord-stædu; brim eft onewæð,
 ýð óðerre: hwilum upp ástóð
 of brimes bósme on bátes fæðm
 145 egesa ofer ýð-lid. Ælmihtig þær,
 Meotud man-cynnes, on mere-þysson,
 beorht basnode. Beornas wurdon
 forhte on móde; frides wilnedon,
 miltsa tó márum. Þá séo meniȝo ongan
 150 cýpian on eóle: cyning sóna aras,
 engla éad-ȝifa: ýðum stilde,
 wæteres wælmum; windas þréade;
 sá sessade, smylte wurdon
 mere-stréama ȝemeotu. Þá úre mód áhlöh,

siððan wé zeségon under swezles gang 455
 wiudas and wázas and wæter-brózan
 forhte zewordne for fréan egesan."

b. (Andreas 573—594.)

"Hú mihte þæt zewyrðan in wer-þéode,
 þæt þú ne zehýrde Hælendes miht,
 gumena léofost, hú hé his zife cýðde 575
 zeond woruld wide, Wealdendes bearn?
 Sealde hé dumbum zesprec; déafe zehýrdon;
 healtum and hréofum hyze blissode,
 þá þe lim-séoce lange wæron,
 wérige, wanhále, wítum zebundene; 580
 æfter burh-stedum blinde zeségon.
 Swá hé on grund-weze gumena cynnes
 manige missenlice men of déáde
 worde áwehte; swylce hé éac wundra feala
 cyne-róf cýðde, þurh his çraeftes miht. 585
 Hé zehálzode for here-mæzene
 win of wætere, and wendan hét,
 beornum tó blisse, on þá beteran zecynd.
 Swylce hé áfédde of fixum twám
 and of fif hláfum, fíra cynnes 590
 fif þúsenda; féðan sáeton
 réoniḡ-móde, reste zefézon
 wérige æfter wáde, wiste þézon
 menn on moldan, swá him zeméðost was.

c. (Andreas 706—760, 773—810.)

"Siððan eft zewát óðre síde,
 zetrumme micle, þæt hé in temple zestód,
 wuldres Aldor: word-hléodor ástāḡ
 zeond héah-reced, hálizes láre;
 synniḡe ne swulzon, þéah hé sóðra swá feala 710
 táčna zecýðde, þær hie tó sézon.
 Swylce hé wrátlíce wundor-ágrafene
 anlicnesse engla sínra

71.0 ȝeseh, siȝora Fréa, on seles wāȝe,
 on twa healfre torhte ȝefrætwed,
 wlihtȝe ȝeworhte. Hē worde cwæð:
 “Dis is aulicnes engel-cynna
 þas brémestan mid þám burȝ-warum
 72.0 in þære ceastre is; Cheruphim and Seraphim
 þa on sweȝel-dréamum sindon nemned;
 fore ousýue écan Dryhtnes
 standað stíð-ferhðe, stefnum heriȝað,
 hálȝum hléodrum, heofon-cyninges þrym,
 73.0 Meotudes mund-byrd. Hér ámearcod is
 háliȝra híw, þurh hand-mæȝen
 áwriten ou wealle wuldres þeȝnas.”

 Dá ȝén worde cwæð weoruda Dryhten,
 heofon-haliȝ gást, fore þám here-mæȝene:
 74.0 “Nú ic bebéode béacen ætýwan,
 wundor ȝeweorðan, on wera ȝemange;
 þæt þeos oulicnes eorðan séce,
 wlihtȝ of wāȝe, and word sprece,
 secge sóð-ewidum; þý sceolon ȝelýfan
 eorlas on cýððe hwæt mín ædelo sien.”

75.0 Ne dorste þa forhyلمان Hælandes bebod,
 wundor fore weorodum, ac of wealle áhléop
 fród fyrn-ȝeweore þæt hé on foldan stóð,
 stán fram stáne; stefn æfter cwóm
 hlúd þurh heardne, hléodor dýnede;
 76.0 wordum wómde; wrætlic þúhte
 stíð-hȝegendum stánes ouȝin.
 Septe sacerdas sweotolum tácnun;
 witiȝ werede, and worde cwæð:
 “Ȝe sind unklæde, earma ȝepóhta,
 77.0 searowum beswicene, óððe sél nyton,
 mode ȝemyrde. Ȝe monetȝað
 Godes ece bearn, and þone þe grund and sund,
 heofon and eorðan and hreo wāȝas,
 sálte sá-stréamas and sweȝl uppe,
 ámearcode mundum sínum.
 Dis is se ilca eal-walda God,
 þone on fyrn-dagum faderas cúðon:

Hé Abraháme and Ísáce
 and Jácoþe ȝife bryttode,
 welum weorðode, wordum sæȝde, 755
 árest Abraháme ædeles ȝeþingu,
 þæt of his cynne cenned sceolde
 weorðan wuldres God: is séo wyrd mid éow
 open orȝéte; maȝan éaȝum nú
 ȝeséon siȝores God, sweȝles Áȝend.' 769

Ðá se þéoden bebéad þrýð-weorc faran,
 stán [on] stráte of stede-wange,
 and forð ȝán fold-weȝ tredan, 775
 gréne grundas, Godes árendu
 lárum lædan on þá léod-mearce
 tó Channanéum, cyninges worde
 béodan Abraháme mid his eaforum twáem
 of eorð-scræfe árest fremman, 780
 létan land-reste, leoðo gadriȝean,
 ȝáste onfón and ȝeoȝoð-háde,
 edníwinga, andweard cuman,
 fróde fyrn-weotan, folce ȝecýðan
 hwylene hie God mihtum onȝiten hæfdon. 785

Ȝewát hé þá féran, swá him Fréa mihtiȝ,
 scyppend wera, ȝescrifen hæfde,
 ofer mearc-paðu, þæt hé on Mambre becóm
 beorhte blícan, swá him bebéad Meotud, 790
 þær þá lichoman lange þræȝe,
 héahfædera hrá, beheled wáron.

Hét þá ofstlice up ástandan
 Abraham and Ísaac, ædeling þridan
 Jácob of gréote tó Godes ȝeþinge
 snéome of slápe þám fæstan; hét hie tó þám síde
 ȝyrwan, 795
 faran tó Fréan dóme; sceoldon hie þám folce ȝecýðan,
 hwá æt frum-sceafte furdum tóde
 eorðan eall-gréne and upheofon,
 hwær se wealdend wære, þe þæt weorc stadolade.

Ne dorston þá ȝelettan leng ówihte 800
 wuldor-cyninges word; ȝeweotan ðá ðá witiȝan þrý
 módiȝe mearc-land tredan; forlétan moldern wuniȝean

open eorð-scræfu; woldon hie ádre ȝecýðan
 frum-weorca fæder. þá þæt folc ȝewearð
 805 eȝesan ȝeaelod, þær þá ædelingas
 wordum weorðodon wuldres aldor.
 Hie ða riene hêt rices hyrde
 to ead-welan oþre siðe
 secan mid sybbe sweȝles dréamas,
 810 and þæs to wíðan fære willum néotan."

III. The Harrowing of Hell.

(Satan and Christ 385—425.)

þá wæron mid eȝsan ealle áfyrhte,
 wide ȝeond windsele, wordum mændon:
 "þis is stronglic: nú þes storm becóm,
 þeȝen mid þréate, þéoden engla;
 him beforan féreð fæȝerre léoht,
 820 þonne wé áfre ár éaȝum ȝesawon,
 búton þá wé mid englum uppe wæron.
 Wile nú úre witu þurh his wuldres cræft
 eall toweorpan. Nú þes eȝsa cóm,
 ðyne for Drihtne, secal þes dréorȝa héap
 830 unȝeára nú atol þrówian.
 Hit is se seolfa sunu Waldendes,
 engla Drihten; wile uppe heonan
 sawla léðan, and wé seodðan á
 þæs yre weorces þhéndo ȝepoliað."

Hwearf þá to helle hæleda bearnum
 Meotod þurh mihte, wolde manna rím,
 fela þúsendu, forðȝelédan,
 up to eðle. þá cóm engla swéȝ,
 ðyne on ðaȝréd. Hæfde Drihten seolf
 feond oferfohten; was seó fíððe þá ȝýt
 840 open on uhtan, þa se eȝsa becóm.

Let þa up faran eadiȝe sawle,
 Adames cyn; ac ne móste Efe þá ȝýt
 wítan in wulder. ár héo wordum ewað:
 850 "Le þe áne bealh, ece Drihten,

þá wit Ádám twá æples þiȝdon
 þurh náddran nið, swá wit ná ne sceoldon:
 ȝelárde unc se atola, séðe áfre nú
 beorned on bendum, þæt wit bláed áhton,
 hálizne hám, heofon tó ȝewealde. 415
 Þá wit þæs áwærȝdan wordum ȝelýfdon,
 námon mid handum on þám hálȝan tréo
 beorhte bláda. Unc þæs bitere forȝeald,
 þá wit in þis háte scræf hweorfan sceoldon
 and wintra rim wunian seodðan, 420
 þúsenda feolo, þearle onáled.
 Nú ic þe hálsizge, heofonrices weard,
 for þan hírede, þe þú hider láddest,
 engla þréatas, þæt ic up heonon
 mæȝe and móte mid minre mæȝde." 425

IV. The Ascension.

(Christ 460—527.)

Sóna wæron ȝearwe 460
 hæleð mid Hláford tó þære hálȝan byrȝ,
 þær him tána fela tíres Brytta
 onwrah, wuldres Helm, word-ȝerýnum,
 árþon up stiȝe áncenned Sunu,
 efenéce Bearn áȝnum fæder, 465
 þæs ymb féowertiȝ, þe hé of foldan ár
 from déade árás, dazena rimes; —
 hæfde þá ȝefylled, swá ár biforan sungon,
 witȝena word, ȝeond woruld innan,
 þurh his þrówiga. Þeȝnas heredon, 470
 lufedon léofwendum, lífes Áȝend,
 Fæder frum-sceafta. Hé him faȝre þæs
 léofum ȝesiþum léan æfter ȝeaf,
 ond þæt word ácwæð Waldend engla,
 ȝefýsed, Fréa mihtig, tó Fæder rice: 475
 “Ȝeféod ȝé on ferde; náfre ic from hweorfe,
 ac ic lufan symle læste wið éowic,
 ond éow meaht ȝiefe, ond mid wuniȝe

180 awa tō ealdre, þæt éow áfre ne bið
 þurh ȝife mine gódes onsien.
 Farað nú ȝeond ealne yrmenne grund,
 ȝeond wid-weȝas; weoredum eȝðað,
 bodiað ond brémað, beorhtne ȝeléafan,
 185 ond fulwiað folc under roderum,
 hweorfað tō heofonum; herȝas bréotaþ,
 fyllað ond féoȝað; féondscype dwáescað,
 sibbe sáwað on sefan manna,
 þurh meahtha spéd. Ic éow mid wuniȝe
 forð on frófre, ond éow friðe healde
 190 strengðu staþol-fæstre on stówa ȝehwá(m).”

Dá wearð semninga swéȝ on lyfte
 hlúd ȝehýred; heofon-engla þréat,
 weorud wlite-scýne, wuldres áras,
 ewómun on cordre. Cýning úre ȝewát
 195 þurh þæs temples hróf, þær hý tō séȝun,
 þá þe lófes þá ȝén lást weardedun
 on þám þing-stede, þeȝnas ȝecorene.
 Ȝeséȝon hie on héahþu Hláford stíȝan,
 God-bearn of grundum. Him was ȝeómor sefa,
 200 hát æt heortan, hyȝe murnende,
 þæs þe hie swá lófne leng ne móstun
 ȝeséon under sweȝle. Song áhófun
 áras ufancunde, Æþeling heredun,
 lofedun Lif-fruman, léohte ȝeféȝun
 þe of þæs Hlélendes heafelan lixte.
 Ȝeséȝon hý æl-beorhte englas twéȝen
 fæȝre ymb þæt Frumbearn fractwum blíean,
 cýninga Wuldor. Cleopedon of héahþu
 wordum wrætlicum ofer wera menȝu
 205 beorhtan reorde: “Hwæt bidað ȝé,
 Galilésee guman, on hwearfte?
 Nú ȝé sweotule ȝeséod sóðne Dryhten
 on swegl faran, sigores Ágend;
 wile up heonan eard ȝestíȝan
 210 æþelínga Ord mid þæs engla ȝedryht.
 ealra folca Fruma, Fæder æþel-stól.
 “Wé mid þyslíce þréate willað
 ofer heofona ȝehlidu Hláford ferȝan

tó þære beorhtan byrð mid þás bliðan gedry(h)t, —
 ealra siðe-bearna þæt séleste 520
 ond æþeleste, — þe gē hér on stariað,
 ond in frófre geséod frætwum blícan;
 wile eft swá-þeah eorðan mágðe
 sylfa gesécan síde herge,
 ond þonne gedéman dæda gehwylce 525
 þára ðe gefremedon folc under roderum."

Ðá wæs wuldres Weard wolcnum bifongen,
 héah-engla Cyning, ofer hrófas upp,
 háligra Helm. Hyht wæs geniwad,
 blis in burðum, þurh þæs Beornes cyme. 530
 Gesæt siðe-hrémið on þá swiþran hand
 éce Éad-fruma ágnum Fæder.

Ʒewitan him þá gongan to Hierúsalem
 hæleð hyge-rófe in ðá hálgan burð
 Ʒeómor-móde, þonan hý God nýhst 535
 up stígende éagum ségun,
 hyra Wil-Ʒifan. Þær wæs wópes hring
 torne bitolden, wæs séo tréow-lufu
 hát æt heortan; hreðer innan wéoll,
 beorn bréost-sefa. Bidon ealle þær 540
 þegnas þrym-fulle þeodnes Ʒeháta
 in þære torhtan byrið tyn niht þá gēn,
 swá him sylf bibéad swegles Ágend,
 árþon up stiðe ealles Waldend
 on heofona Ʒehyld. — Hwite cwóman 545
 eorla Éad-Ʒiefan englas tóƷéanes.
 Ðæt is wel cweden, swá Ʒewritu secgað,
 þæt him æl-beorhte englas tóƷéanes
 in þá hálgan tid héapum cwóman,
 siðan of swegle. Þá wæs symbla mást 550
 Ʒeworden in wuldre. Wel þæt Ʒedafenad
 ðæt to þære blisse beorhte Ʒewerede
 in þæs þeodnes burð þegnas cwóman,
 weorud wlite-scýne; Ʒeségon wilcuman
 on héah-setle heofones Waldend, 555
 folca Feorh-Ʒiefan, frætwum [blícan]
 ealles waldend
 middan-Ʒeardes ond mægen-þrymmes.

V. The Dream of the Rood.

I.

Hwæt, ic swefna cyst secgan wylle,
 hwæt me gemátte tó midre nihte,
 syðþan reord-berend reste wunedon.
 þáhte mé þæt ic zesáwe syllicre tréow . . .
 on lyft léðan léohte bewunden,
 beama beorhtost. Eall þæt béacen wæs
 begoten mid golde; zimmas stódon
 fezere æt foldan scéatum, swylce þær fife wáeron
 uppe on þám eaxl-zespanne. Behéoldon þær englas
 Dryhtnes ealle
 fezere þurh forð-zesceaft: ne wæs ðæt huru fracodes
 zealga,

ac hine þær behéoldon háliže gástas,
 men ofer moldan, and eall þeos miere zesceaft.

Syllic was se siže-beám, and ic synnum fáh,
 forwundod mid womnum. Zeseah ic wuldres tréow
 wáðum zeweordod wynnnum scínan,
 zeszyred mid golde; zimmas hæfdon
 bewrižen weorðlice Wealdendes tréow;
 hwaðre ic þurh þæt gold onzytan meahste
 earmra ær-zewin, þæt hit ærest ongan
 swátau on þá swíðran heafte. Eall ic wæs mid sorgum
 zedréded;
 forht ic was for þære fazran zesyhðe. Zeseah ic þæt
 físe béacen
 wendan wáðum and bléom: hwilum hit wæs mid
 wáttan bestémed,
 besyled mid swátes gange, hwilum mid since zeszyrwed.

Hwaðre ic þær liegende lange hwile
 behéold hréow-ceariž Hælendes tréow,
 oðð. t ic zehýrde þæt hit hléodrode:
 ongan þa wórd sprecan wudu sélesta;

“þæt wæs geara iú — ic þæt zýta zeman —
 æt ic wæs ahawen holtes on ende,
 styred of stefne minum. Zenaman mé ðær strange
 féondas,

- 60 ead-mód elne mycle. Ʒenámon hie þær ælmihtigne God,
 áhofon hine of ðám heƿian wite; forléton mé þá hilde-
 rincas
 standan stéame bedrifenne; eall ic wæs mid strælum
 forwundod.
 65 Alédon hie ðær lim-wérixne, Ʒestódon him æt his lices
 heafdum,
 behéoldon hie ðær heofenes Dryhten; and hé hine
 ðær hwile reste,
 70 méde after ðám miclan Ʒewinne. Ongunnon him þá
 mold-ern wyrcan
 beornas on banena Ʒesyhðe; curfon hie ðæt of beorhtan
 stáne;
 Ʒesetton hie ðáeron siƷora Wealdend. Ongunnon him
 þá sorh-léod galan
 earme on þá áfen-tíde, þá hie woldon eft siðian
 méde fram þám máran þéodne; reste hé ðær máte
 weorode.
 75 Hwædere wé ðær réotende †góde hwile
 stódon on stadole; stefn up Ʒewát
 hilde-rinca; hréw cólode,
 fæƷer feorƷ-bold. Þá ús man fyllan ongan
 ealle tó eorðan — þæt wæs eƷeslic wyrd!
 80 Bedealf ús man on déopan sáþe. Hwædre mé þær
 Dryhtnes þeƷnas
 fréondas Ʒefrúnon . . ; [hie mé þá of foldan áhofon],
 Ʒyredon mé golde and séolfre.

II.

- Nú ðú miht Ʒehýran, hæled mín se léofa,
 þæt ic bealuwa weore Ʒebiden hæbbe,
 85 sírra sorƷa. Is nú sál cumen,
 þæt mé weorðiað wide and síde
 menn ofer moldan. and eall þeos máre Ʒesceaft,
 Ʒebiddaþ him tó þyssum bóacne. On me bearn Godes
 þrówode hwile; forþan ic þrym-fæst nú
 90 blifige under heofenum, and ic hælán mæƷ
 Ʒihwylene ánra, þára þe him bið eƷesa tó mé.

Iú ic wæs geworden wíta heardost,
léodum láðost, árþan ic him lífes wez
rihtne zerymde reord-berendum.

Hwæt, mé þá zeweordode wuldres Ealdor 90
ofer hol(t)-wudu, heofon-ríces Weard,
swylce swá hé his módor éac Marian sylfe
ælnihtiz God for ealle men
zeweordode ofer eall wifa cynn.

Nú ic þé háte, hæleð mín se léofa, 95
þæt dú þás zesyhðe secge mannum;
onwreoh wordum þæt hit is wuldres béam,
sé ðe ælnihtiz God on þrowode
for mancynnes manezum synnum
and Ádames eald-zewyrhtum. 100

Déað hé þær byrizge; hwæðere eft Dryhten aras
mid his miclan mihte mannum tó helpe.
Hé ðá on heofenas ástáz; hider eft fundað
on þysne middan-geard mancynn sécan
on dóm-dæge Dryhten sylfa, 105
ælnihtiz God, and his englas mid,
þæt hé þonne wile déman, se áh dómes zeweald,
ánra zehwylcum, swá hé him áerur hér
on þyssum lánnum lífe zeearnaþ.

Ne mæz þær éniiz unforht wesan 110
for þám worde þe se Wealdend cwyzð:
frined hé for þære mænize hwær se man sie
sé ðe for Dryhtnes naman, déades wolde
bíteres onbyrizan, swá hé áer on dām béame dyde;
ac hie þonne forhtiað, and fea þencaþ 115
hwæt hie tó Criste cwedan onzinnen.

Ne þearf ðær þonne éniiz (a)nforht wesan,
þe him áer in bréostum bered béacna sélest,
ac ðurh ðá róde sceal ríce zesócan
of eorð-weze ázhwylc sawol 120
séo þe mid Wealdende wunian þenceð."

Zebæd ic mé þá tó þan béame bliðe móde
elne mycle, þær ic ána wæs
máete werede; was mód-sefa
áfýsed on forð-weze; feala ealra zebáð 125

langung-hwíla. Is mé nú lífes hyht
 þæt ic þonne siȝe-béam sécan móte
 ana oftor þonne ealle men,
 well weorþian; mé is willa tó ðám
 130 mycel on móde, and mín mund-byrd is
 ȝerihht tó þære róde. Náh ic rícra feala
 fréonda on foldan, ac hie forð heonon
 ȝewiton of worulde dréamum, sóhton him wuldres
 Cyning,

lífaþ nú on heofenum mid Héab-fædere,
 135 wuniaþ on wuldre; and ic wéne mé
 daȝa ȝehwylce hwænne mé Dryhtnes ród,
 þe ic hér on eorðan ær scéawode,
 o(f) þysson lénan lífe ȝefetiȝe,
 and mé þonne ȝebringe þær is blis micel,
 140 dréam on heofonum, þær is Dryhtnes folc
 ȝeseted tó symle, þær is singál blis;
 and mé þonne ásette þær ic syþþan mót
 wunian on wuldre, well mid þám hálȝum
 dréames brúcan. Si mé Dryhten fréond
 145 sé ðe hér on eorþan ær þrówode
 on þám ȝealȝ-tréowe for gum(e)n(a) synnum;
 hé ús onlýsde, and ús líf forȝeaf,
 heofonlice hám. Hiht wæs ȝeníwad
 mid blédum and mid blisse, þám þe ær bryne þolodan.
 150 Se sunu wæs siȝor-fæst on þám síð-fate,
 mihtȝ and spédiȝ, þá hé mid mænigeo cóm,
 gásta weorode on Godes rice,
 Anwealda ælmihtȝ, englum tó blisse,
 and eallum ðám hálȝum þám þe on heofonum ær
 155 wunedon on wuldre, þá heora Wealdend cwóm,
 ælmihtȝ God, þær his édel wæs.

VI. St. Matthew in Mermedonia.

(Andreas 1—58, 123—156.)

Hwæt, wé zefrúnan on fyrr-dagum
 twelfe under tunglum tír-éadiže hælð,
 þéodnes þežnas. Nó hira þrym álæg
 camp-rádenne þonne cumbol hneotan,
 syððan hie zedáeldon swá him Dryhten sylf, 5
 heofona héah-cyning, hlyt zetáhte.

Þæt wæron máre men ofer eorðan,
 frome folc-tožan and fyrd-hwate,
 rófe rincas, þonne rond and hand
 on here-felda helm ealžodon, 10
 on meotud-wange. Wæs hira Máthéus sum,
 sé mid Júdeum ongan godspell árest
 wordum writan wundorcraefte.
 Þám háliz God hlyt zetéode
 út on þæt ížland, þær éniž þá žit 15
 el-þéodizra éðles ne mihte
 bláedes brúcan; oft him bonena hand
 on here-felda hearde zesceóde.

Eal wæs þæt mearc-land mordre bewunden,
 féondes fáene, folc-stede gumena, 20
 hælða éðel. Næs þær hláfes wist
 werum on þám wonge, ne wateres drync
 tó brúconne, ah hie blóð and fel,
 fira flásc-homan, feorran-cumenra,
 déžon žeond þá þéode. Swelc wæs þéaw hira, 25
 þæt hie ážhwylcne el-déodizra
 dyðan him tó móse mete-þearfendum
 þára þe þæt éaland útan sóhte.

Swylc wæs þæs folces freodoléas tácen,
 unléðra eafod, þæt hie éažena zesihð, 30
 hettend heoro-grimme, héafod-žimmas,
 ážét(t)on žealž-míode gára ordum.
 Syððan him žebléndan bitere tó somne

35 dryas þurh dwol-craeft drync unheorne,
 se onwende gewit, wera ingefanc,
 heortan [on] hredre; hyge was oncyrrred,
 þæt hie ne murndan æfter man-dréame,
 hæleþ heoro-grædige, ac hie hig and gars
 for mete-leaste méde gedrehte.

40 Þá was Máthéus tó þiere méran byrig
 cumen in þá ceastre. Þær was cirm micel
 Ʒeond Mermedonia, mánfulra hlóð,
 forðenera ƷedraƷ, syððan déofles þeƷnas
 Ʒeáscodon æðelinges sið.

45 Éodon him þá tóƷénes, gárum Ʒehyrsted,
 lungre under linde; nálas late wáeron,
 corre æsc-berend, tó þám orleƷe.

Hie þám hálƷan þær handa Ʒebundon
 and festnodon féondes craefte,
 50 hæleð hell-fúse, and his héafdes seƷl
 ábréoton mid billes ecge. Hwæðre hé in bréostum

þá Ʒit
 herede in heortan heofonrices weard,
 þeah ðe hé átres drync atulne onfénge;
 eadiƷ and onmód hé mid elne forð
 55 wyrðode wordum wuldres aldor,
 heofonrices weard, hálƷan stefne
 of carcerne; him was Cristes lof
 on fyrðlocan fæste bewunden.

Niht-helm tóglád,
 lungre lóorde; léoht æfter cóm,
 60 ðeƷréd-wóma. DuƷnð samnade,
 háðne hilde-frecan, héapum þrungon
 (gúð-searo gullon, gáras hrysedon)
 bolƷen-móde under bord-hrécodan;
 woldon cunnian hwæðer ewice lifdon
 65 þá þe on carcerne elomnum fæste
 hleo-léasan wic hwile wunedon,
 hwylcne hie tó áete árest mihton
 æfter fyrst-mearee féores berádan.
 Hæfdon hie on rúne and on rim-craefte
 70 awriten wæð-grædige wera ende-stæf,

hwæenne hie tó móse mete-þearfendum
 on þære wer-þéode weorðan sceoldon.
 Cirndon cald-heorte, cordor óðrum zetang,
 réde rás-boran; rihtes ne zímðon,
 Meotudes mildse; oft hira mód onwóð 140
 under dim-scián déofles lárum,
 þonne hie unklédra eafedum zelyfdon.

Hie ðá zemétton módes gláwne,
 háligre hæle, under heolstor-locan
 bíðan beadu-rófne þæs him beorht Cyning, 145
 engla Ord-fruma, unnan wolde.

Ðá wæs first ágán frum-rádenne
 þing-zemearces bútan þrim nihtum,
 swá hit wæl-wulfas áwriten hæfdon,
 þæt hie bán-bringas ábrecaþ þóhton, 150
 lungre tólýsan lic and sawle,
 and þonne tóðálan duzude and zeozode,
 werum tó wiste and tó wil-þeze
 fézges flásc-homan. Feorh ne bemurndan,
 grædiþe gúð-rincas, hú þæs gastes sið 155
 æfter swylt-cwale zeseted wurde.

VII. St. Andrew's voyage.

(Andreas 235—314, 359—381.)

Ze wát him þá on úhtan, mid ær-dæþe, 235
 ofer sand-hleoðu tó sás faruðe,
 þriste on zepance, and his þeznas mid,
 gangan on gréote. Gársecg hlyneðe,
 beoton brim-stréamas: se beorn wæs on hyhte,
 syðþan hé on waruðe wid-fæðme scip 240
 módiþ gemétte. Þá cóm morþen torht,
 beacna beorhtost, ofer breomo snéowan;
 háliþ of heolstre heofon-candel blác
 ofer lazo-flóðas; hé þær lid-weardas
 þrymlice þry þeznas (zemétte), 245
 módiþlice menn, on mere-báte
 sittan sið-frome, swylce hie ofer sá cómon.

þæt was Dryhten sylf, ðugeða Wealdend,
 éce ælmihtig, mid his englum twám.
 250 Wæron hie on zescirplan scip-férendum,
 eorlas onlice éa-lidendum,
 þonne hie on flódes fæðm ofer feorne wez
 on cald water céolum lácað.

Hie þá zegrótte sé ðe on gréote stóð
 255 fús on faroðe, fræzgn, reordade:
 "Hwanon cōmon zé céolum lidan,
 má-cræftige menn, on mere-þissan,
 æne æg-flotan? hwanon éazor-stréam
 ofer yða zeweale éowic bróhte?"

Him þá andswarode ælmihtig God,
 260 swá þæt ne wiste, sé ðe þæs wordes bád,
 hwæt se manna was medel-hézendra,
 þe hé þær on waroðe wiðþingode:
 "Wé of Marmedonia mæzðe sindon
 265 feorran zeferede; ús mid flóde bær
 on hron-ráde héah-stefn naca,
 snellie sá-mearh, snúde bewunden,
 oðþæt wé þissa léoda land zesóhton
 wære bewreceue, swá ús wind fordráf."

Him þá Andréas éað-mód oncwæð:
 270 "Wolde ic þé biddan þéh ic þé béaza lýt,
 sinc-weordunga, syllan meahte,
 þæt þú ús zebrohte brante céole,
 hēa horn-scipe, ofer hwæles édel,
 275 on þære mæzðe: bið þé meorð wið God,
 þæt þú ús on lide lide weorðe."

Eft him andswarode ædelinga Helm
 of yð-lide, engla Scippend:

280 "Ne maðon þær zewunian wið-férende,
 ne þær elþeodige eardes brúcað;
 ah in þære ceastre cwealm þrówiað.
 þá þe feorran þider feorh zelédad;
 and þú wilnast nú, ofer wiðne mere,
 285 þæt þú on þá fézðe þine féore spilde?"

Him þá Andréas aizesf ondsware:
 290 "Úsic lust hwetéd on þa lóð-mearce,

mycel módes hyht, tó þærre mæran byrið,
þeoden léofesta, gif þú ús þine wilt
on mere-farode miltse gecyðan."

Him ondsvarode engla þeoden, 290

Neregend fira, of nacan stefne:
"Wé þé éstlice mid ús willað
feriðan fréolice ofer fises bæd,
efne tó þám lande þær þé lust myned
tó zesécanne, syððan zé éowre 295
gafulrádenne ázifen habbað,

sceattas zescrifene, swá éow scip-weardas,
áras ofer ýð-bord, unnan willað."

Him þá ofstlice Andréas wið, 300

wine þearfende, wordum mælde:
"Næbbe ic fíted gold ne feoh-zestréon,
welan ne wiste, ne wira zespann,
landes ne locenra béaga, þæt ic þé mæge lust áhwettan,
willan in worulde, swá þú worde becwist."

Him þá beorna Breogo þær hé on bolcan sæt, 305

ofer waroda zeweorp, wiðþingode:
"Hú zewearð þé þæs, wine léofesta,
þæt þú sæ-beorgas sécan woldes,
inere-stréama gemet, mádmum bedáled,
ofer cald cleofu céoles néosan? 310

Nafast þé tó frófre on farod-stráete
hláfes wiste, ne hlutterne
drync tó duzode: is se drohtað strang
þám þe lazo-láde lange cunnað."

Zesæt him þá se hálza holm-wearde néah,
ædele be ædelum. Æfre ic ne hýrde 360

þon cynlicor céol zehladenne
héah-zestréonum; hæled in sétan,
þeodnas þrymfulle, þeznas wlitize.

Ðá reordode rice þeoden,
éce ælmihtiz, héht his engel gán, 365

mærne maðu-þezu, and mete syllan,
fréfran féasceafte ofer flódes wylm,
þæt hie þe éað mihton ofer ýða zefring
drohtað ádréozan. Þá zedréfed weard,

370 onhréred hwæl-mere, horn-fisc pleȝode,
 glád ȝeond ȝársecg, and se ȝráega máew
 wæl-ȝifre wand: weder-candel swearc,
 windas wéoxon, wáȝas grundon,
 375 stréamas styredon, strengas gurrón,
 wádo ȝewáette; wáeter-egsa stód
 þréata þrýðum. Þeȝnas wurdon
 ácol-móde, ániȝ ne wénde
 þæt hē lifȝende land beȝéte,
 þára þe mid Andréas on éaȝor-stréam
 380 eóol ȝesóhte: næs him cúd þá ȝýt
 hwa þám síe-flotan sund wisode.

VIII. St. Andrew arrives in Mermedonia.

(Andreas 818—856.)

Þus Andréas ondlangne dæg
 herede hléodor-cwidum háliȝes láre,
 810 oððæt hine semninga sláep oferéode,
 on hron-ráde, Heofon-cynninge neh.
 Ðá ȝeládan hét lífes Brytta,
 ofer ȝða ȝeþræc englas síne,
 fæðmum ferȝean, on fæder wære,
 820 léofne mid lissum ofer laȝu-faesten,
 oððæt síe-wérige sláep oferéode.
 Þurh lyft-ȝelác on land becwóm
 tó þære ceastre, þe him Cining engla
 ðá þá áras síðȝean
 830 éadiȝe on upweȝ, éðles néosan.
 Léton þone háȝan be here-stráte
 swefan on sybbe, under swegles hléo,
 bliðne bídan, burh-wealle neh,
 his nið-hetum, nihtlangne fyrst,
 840 oðþæt Dryhten forlét dæg-candelle
 seire seínan: seadu swederodon
 woun under wolenum. Þá cóm wederes blást,
 hador heofon-léoma, ofer hofu blican.
 Onwóc þá wíȝes heard, wang scéawode
 850 fore burȝ-ȝeatum; beoȝas stéape,

hleodu hlifodon ymbe hárne stán;
 tigel-fázan trafu, torras stódon,
 windige weallas. Þá se wis oncnéow
 þæt hé Marmedonia mægðe hæfde
 siðe zesóhte, swá him sylf bebéad,
 þá hé him fóre zescráf, Fæder mancynnes. 845

Ȝeseh hé þá on gréote ȝingran síne,
 beornas beadu-rófe, býryhte him
 swefan on slæpe. Hé sóna ongann
 wígend weccéan, and worde cwæð: 850

“Ic éow secgan mæg sóð orȝete,
 þæt ús ȝystran-dæȝe on ȝeofones stréam,
 ofer ár-welan, æðeling ferede.
 In þám céole wæs cyninga Wuldor,
 Waldend wer-ðéode; ic his word oncnéow,
 þéh hé his mæg-wlite be miden hæfde.” 855

IX. St. Andrew's disciples carried up to Heaven.

(Andreas 859—891.)

“Wé ðé, Andréas, . éaðe ȝecýðað
 sið úserne, þæt ðú sylfa miht
 onȝitan gléawlice gást-ȝehyȝdum. 860

Ús sáe-wérige slæp oferéode;
 þá cómon earnas ofer ȝða wylm
 [faran] on flyhte, federum hrémige,
 ús of slépendum sawle ábrugdon, 865
 mid ȝeféan feredon flyhte on lyfte,
 brehtnum blíðe, beorhte and líðe;
 lissum lufodon and in lofe wunedon;
 þær wæs singal sang and sweȝles gong,
 wlitig weoroda héap and wuldres þréat. 870
 Útan ymbe æðelne englas stódon,
 þeȝnas ymb þéoden, þúsendmælum;
 heredon on héðo hálȝan stefne
 dryhtna Dryhten; dréam wæs on hyhte.

875 Wé ðær héah-federas háliges oncéowon
 and martyra mægen unlýtel;
 sungon Siȝe-dryhtne sóðfæstlic lof,
 duȝoð dórn-ȝeorne. Þær wæs Dávid mid,
 éadiȝ óretta, Essáȝes sunu,
 880 for Crist cumen, cining Israhéla;
 swylce wé ȝeséȝon for suna Meotudes,
 ædelum éne, éowic standan,
 twelfe ȝetealde, tir-éadiȝe hæleð;
 éow þeȝnodon þrym-sittende,
 885 háliges héah-englas; ðám bið hæleða well,
 þe þara blissa brúcan móton.
 Þær wæs wuldres wyun, wiȝendra þrym,
 ædelic onȝinn; næs þær ániȝum ȝewinn.
 þám bið wræc-sið witod, wite ȝeopenoð,
 890 þe þara [ȝeféana] sceal freinde weorðan,
 héan hwearfian, þonne heonon gangaþ."

X. Andrew finds Matthew in the prison.

(Andreas 981—1019.)

985 Dá wæs ȝemyndiȝ, móð-ȝeþyldiȝ,
 beorn beaduwe heard; éode in burh hraðe
 ánræð óretta elne ȝefyrðred;
 maȝa móde róf, Meotude ȝetréowe,
 990 stóp on stráete, — stiȝ wisode, —
 swá him mēniȝ gumena onȝitan ne mihte,
 synfulra ȝeséon; hæfde siȝora Weard
 on þám wang-stede wære betolden
 léofne léod-fruman, mid lofe sinum.
 Hæfde þá se ædeling in ȝeþrunge,
 Cristes cempa, carcerne néh.
 ȝeseh hé háðendra hlóð atȝedere,
 fore hlin-dura hyrdas standan,
 seofone atsonne; ealle swylt fornam,
 druron dórn-case. deað-ræs forfeng
 hæleð heoro-dréorȝe. Dá se háȝa ȝebæd
 bilwitne Fader; bréost-ȝehyȝdum
 herede on hólðo Heofon-cyninges [þrym],

God(es) dryhten-dóm. Ðura sóna onaru
 þurh hand-hrine háliges gástes, 1000
 ond þær in éode elnes gemyndig,
 hæle hilde-déor. Hæðene swæfon
 dréore drunene, déað-wang rudon.
 Ʒeseh hé Mathéus in þám morder-cofan,
 hæleð hyge-rófne under heolstor-locan 1005
 secgan Dryhtne lof, dóm-weorðinga
 engla þéodne. Hé þær ána sæt
 Ʒeohðum Ʒeómor in þám guorn-hofe.
 Ʒeseh þá under sweƷle swæ sne Ʒeféran,
 háliz háligne; hyht wæs Ʒeniwad. 1010
 Áras þá tóƷénes, Gode þancode
 þæs þe hie onsunde áfre móston
 Ʒeséon under sunnan; sib wæs gemáne
 bām þám Ʒebróðrum, blis edniwe;
 áƷhwæðer óðerne earne beþehte, 1015
 cyston hie and clypton; Criste wæron béƷen
 léofe on móde. Hie léoht ymbscán
 háliz and heofon-torht, hreðer innan wæs
 wynnum áwelled.

XI. Andrew and the Mermedonians.

(Andreas 1067—1184.)

Þá Ʒesammedon síde herigeas,
 folces frumgáras; tó þám festenne
 wárléasra werod wápnun cómon,
 hæðne hild-frecan, tó þæs þá hæftas ár 1070
 under hlin-scuwan hearm þrówedon.
 Wéndon and woldon, widerhygende,
 þat hie on elþéodigum áet Ʒeworhton,
 weotude wiste; him séo wén Ʒeléh,
 syððan mid cordre carcernes duru 1075
 eorre æsc-berend opene fundon,
 onhliden hamera Ʒeweorc, hyrdas déade.
 Hie þá unhyðige eft Ʒecyrdon,
 luste belorene, lād-spell beran;
 sæƷdon þám folce þæt þær feorrcundra, 1080

elreordiȝra, æniȝne to lāfe
 in carcerne cwiene ne ȝemétton,
 ah þær heoro-dréorize hyrdas lāȝon
 ȝætsne on ȝröte, ȝáste berofene
 1085 fāȝra flāse-haman. Þá weard forht maniz
 for þām fār-spelle folces rāeswa,
 hēan hyȝe-ȝeómor, hungres on wénum,
 blātes béod-gastes; nyston beteran ráed,
 þonne hie þá belidenan him to lif-nere
 1090 ȝeformedon; . . . ðuru-þeȝnum weard
 in áne tid eallum ætsomme
 þurh heard ȝelác hild-bedd stýred.

Ðá ic lungre ȝefræȝn léode tósomme
 burȝwaru bannan; beornas cómón,
 1095 wiȝȝendra þræt, wicȝum gengan,
 on mearum módiȝe, mædel-héȝende,
 æscum dealle. Þá wæs eall ȝeador
 to þām þing-stede þéod ȝesamnod;
 létón him þá betwéonum tán wisian
 1100 hwylcne hira árest óðrum sceolde
 to fóddur-þeȝe feores onȝyldan;
 hluton hell-cræftum háðen-ȝildum,
 teledon betwinum. Ðá se tán ȝehwearf
 efne ofer ánne eald-ȝesida,
 1105 sé wæs údweota eorla duȝode,
 heriȝes on óre; hraðe siððan weard
 fetor-wrāsnūm fæst feores orwéna.

Cleopode þá collen-ferhð ceareȝan reorde,
 cwæð hé his sylfes sunu syllan wolde
 1110 on áht-ȝeweald, eaforan ȝeongne,
 lifes to lisse. Hie þá lác hraðe
 þéȝon to þance; þéod wæs oflysted,
 metes mód-ȝeómre; næs him to máðme wynn,
 hȝht to hord-ȝestréonum; hungre wáron
 1115 þearle ȝefrætod, swá se þéod-sceada
 hréow riesode. Þá wæs rinc maniz,
 ȝúð-frec ȝuma, ymb þæs ȝeongau feorh
 bréostum onbryrðed. To þām beadu-lāce
 wæs þæt wéa-tācen wide ȝefrēȝe,

zeond þá burh bodad beorne manegum, 1120
 þæt hie þæs cnihtes cwealm cordre zesóhton
 dugude and zeozode, dæl onfengon,
 lifes tó leofne. Hie lungre tó þæs,
 hæðene hearǵ-weardas, here samnodon
 ceaster-warena; cyrm upp ástáh. 1125

Ðá se zeonga ongann zeómran stefne,
 gehæfted for herize, hearmléod galan,
 fréonda féa-sceaft friðes wilnian;
 ne mihte earm-sceapen áre findan,
 fréode æt þám folce, þe him feores wolde 1130
 ealdres zeunnan; hæfdon æǵlæcan
 sæcce zesóhte; sceolde sweordes eǵ,
 scerp and scúrheard, of sceaðan folme,
 fýr-mælum fāǵ, feorh ácsizan.

Ðá þæt Andréa earmlic þúhte, 1135
 þéod-bealo þearlic tó zeþolianne,
 þæt hé swá unscyldiz ealdre sceolde
 lungre linnan. Wæs se léod-hete
 [þrist and] þrohtheard; þrymman sceócon
 módiǵe maǵu-þeznas mórdres on luste; 1140
 woldon áninga ellen-rófe,
 on þám hyse-beordre heafolan zescénan,
 gárum áǵétan. Hine Góð forstód
 háliz of héhðo hæðenum folce;
 hét wápen wera, wexe zelicost, 1145
 on þám orleze eall formeltan,
 þý lás scyld-hatan scedðan mihton,
 eǵle ondsacan, eǵa þryðum.

Swá wearð álýsed of léod-hete
 zeong of zyrne. Gode ealles þanc 1150
 dryhtna Dryhtne, þæs þe hé dóm zifed
 zumena zehwylecum þára þe zeoce tó him
 séced mid snytrum; þær bið symle gearu
 fréod unhwilen þám þe hie findan kann.

Þá wæs wóp hæfen in wera burǵum, 1155
 hlúd herizes cyrm, hréopon friccan,
 mándon meteléaste, méde stódon
 hungre gehæfte. Horn-salu wunedon,

wæste win-ræced, welan ne benohton
 1160 beornas tó brúcanne on þá bitran tíð;
 ȝesæton searu-þancle sundor tó ríne
 erinðu eahtiȝan; næs him tó éðle wynn.

Fręsn þá ȝelóme freca óðerne:
 "Ne hele sé þe hæbbe holde láre,
 1165 on sefan snyttro. Nú is sæl cumen,
 þreca ormáte; is nú þearf micel
 þæt wé wisfæstra wordum hýran."

þá for þære duȝode deoful ætýwde,
 wauu and wlitelás, hæfde wériges híw.
 1170 Ongan þá meldiȝan morþres brytta,
 hella-hinca, þone halȝan wer,
 widerhyeȝeude, and þæt word ȝecwæð:
 "Hér is ȝeféred ofer feorne weȝ
 aðelínga sum innan ceastre,
 1175 elþéodigra, þone ic Andréas
 nemuan hérde; hé éow néon ȝesceód,
 þá hé áferede of fæstenne
 mancynnes má þonne ȝemet wære.
 Nú ȝe maȝon éaðe oncýð-dáða
 1180 wrecan on ȝewyrhtum; létað [wiópnes] spor,
 íren ecg-beard, ealdor-ȝeard sceoran,
 fáȝes feorh-hord; ȝað fromlice
 þæt ȝe widerfeolhtend wiȝes ȝehnáȝan."

(1219—1310.)

Æfter þám wordum cóm werod unnáte,
 1220 lyswe lár-smeoðas mid lind-ȝecrode,
 bolȝen-móde; báeron út hraðe
 and þám halȝan þær handa ȝebundon,
 síþþan ȝeypped was aðelínga wynn,
 and híe andweardne éaȝum meah-ton
 1225 ȝesíon siȝe-rófne. þær was seeg manig
 on þám wæl-wange wiȝes oflysted,
 léoda duȝode; lýt sorgodon
 hwyle him þæt edlcan æfter wurde.

Héton þá hédan ofer land-sceare,
 1230 þrag-márium téon. torn-ȝeniðlan,
 swe híe hit frécnost. findan meah-ton.

Drōgon dēor-mōde æfter dūn-scræfum
 ymb stān-hleodo, stearced-ferde,
 efne swá wide swá wegas tó lāgon,
 enta iergeweorc, innan burgum, 1235
 stræte stān-fāge. Storm upp áras
 æfter ceaster-hofum, ciru unlýtel
 háðnes heriges; wæs þæs hálzan lic
 sár-bennum soden, swáte bestémed,
 bān-hūs ábrocen, blód ýðum wéoll, 1240
 háton heolfre. Hæfde him on innan
 ellen untwéonde; wæs þæt ædele mōd
 ásundrad fram synnum, þeah hé sáres swá feola
 déopum dolg-slegum dréogan sceolde.

Swá wæs ealne dæg oddæt áfen cóm 1245
 siġe-torht swungen; sár eft ġewod
 ymb þæs beornes bréost oð þæt beorht ġewát
 sunne swegel-torht tó sete glīdan.
 Læddon þá léode lādne ġewinnan
 tó carcerne; hé wæs Criste swá þeah 1250
 léof on móde, him wæs léoht sefa
 háliz heortan néh, hyġe unýddre.

Ðá se hálza wæs under heolstor-scuwan
 eorl ellen-heard, ondlange niht
 searo-þancum beseted; snáw eorðan band 1255
 winter-ġeworpum; weder cōledon
 heardum hæġel-scúrum; swylce hrim and forst,
 háre hild-stapan, hæleda eðel
 lucon, léoda ġesetu; land wæron fréorig
 cealdum cyle-ġicelum, clang wæteres þrym, 1260
 ofer éa-stréamas is brycgade
 blæce brim-ráde. Blīð-heort wunode
 eorl unforcūð elnes ġemyndiz,
 þrist and þroht-heard in þrea-nédum
 winter-cealdan niht; nó on ġewitte blon, 1265
 ácol for þý eġesan, þæs þe hé ær ongann,
 þæt hé á dómlicost Dryhten herede,
 weordade wordum, oddæt wuldres ġim
 heofon-torht onhlád. Ðá cóm hæleda þreat
 tó ðære dimman dīng, dūġuð unlýtel, 1270

wadan wæl-ǣfre weorodes brehtne.
 Hēton út hraðe æðeling lédan
 in wráðra ǣweald wærfæstne hæled

1296 Ða þær ætýwde se atola gást,
 wráð wær-loǣa; wíǣend lárde
 for þam here-mægene helle díoful
 áwerǣed in wítum, and þæt word ǣcwæð:
 1300 “Sléad symniǣne ofer seolfes múð,
 folces ǣwinnan, nú tó feala reordað.”

 Þá wæs orleǣge eft onhréred
 níwan stefne; nið upp aras
 ofðæt sunne ǣwát tó sete glidan
 1305 under nißlan næs; niht helmade,
 brún-wann oferbráed beorǣas stéape,
 and se hálǣa wæs tó hofe léded,
 déor and dómi-ǣorn in þæt dimme ræced;
 secal þonne in néad-cofan niht-lange fyrst
 1310 wærfæst wunian wíe unsýfre.

XII. The miraculous flood.

(Andreas 1478—1546, 1569—1595).

 Hwæt, ic hwile nú háliges lære,
 léod-ǣiddinga, lof þæs þe worhte
 1480 wordum wénde, wyrd undyrne,
 ofer mín ǣmet. Mycel is tó secganne,
 langsum leornung, þæt hé in life ádréaǣ
 eall æfter orde; þæt scel á-gléawra
 1485 man on moldan þonne ic mé tæliǣe
 findan on ferde, þæt fram fruman cunne
 eall þá earfedo þe hé mid elne ádréah,
 grimra gúða. Hwæðre ǣit sceolon
 lýtum sticcum léod-worda dæl
 furdur reccan. Þæt is fyrrn-sæǣen
 1490 hū hé worna feala wita ǣdolode
 heardra hilda in þære hæðenan byriǣ.

 Hé be wealle ǣseah wundrum fæste
 under sol-wæǣe swéras unlýtle

stapulas standan, storme bedrifene,
 eald enta ȝeweorc. Hé wið áinne þæra 1495
 mihtig and mód-róf mædel ȝehéde,
 wís, wundrum gléaw, word stunde áhóf:

“Ȝehér dú, marman-stán, Meotudes ráðum,
 fore þæs onsýne ealle ȝesceafte
 forhte ȝeweorðað, þonne hie Fæder ȝeséoð 1500
 heofones and eorðan herizea máste
 on middangeard mancynn sécan!

Lát nú of þinum stapole stréamas weallan,
 éa infléde; nú þé Ælmihtig
 háteð, heofona Cyning, þæt dú hræðlice 1505
 on þis fráte folc forð onsende

wæter wid-rynig tó wera cwealme,
 ȝeofon ȝéotende. Hwæt, dú golde eart,
 sinc-ȝife, sélra; on ðe sylf Cyning
 wrát, wuldres God, wordum cýðde 1510
 recene ȝerýno, and rihte é

ȝetácnode on tyn wordum,
 Meotud mihtum swið; Moýse sealde,
 swá hit sóðfæste syðþan héoldon
 módige maȝo-þeȝnas, máȝas síne, 1515
 god-fyrhte guman, Josua and Tobias.

Nú þú miht ȝecnáwan þæt þé Cyning engla
 ȝefrætwode furdur mycle
 ȝiofum ȝeár-dagum þonne eall ȝimma cynn
 þurh his hálige háes. Þú scealt hræde cýðan, 1520
 gif þú his ondȝitan éniȝe hæbbe.”

Næs þá word-latu wihte þon máre,
 þæt se stán tógán; stréam út áwéoll,
 fléow ofer foldan, fániȝe walcan
 mid árdæȝe eorðan þehton, 1525
 myclade mere-flód. Meodu-scerwen wearð
 áfter symbel-dæȝe; slápe tóbruȝdon
 searu-hæbbende; sund grunde onféng
 déope ȝedréfed; duȝuð wearð áfyrhted
 þurh þæs flódes fæer; fæȝe swulton; 1530
 ȝeonge on ȝeofene ȝuð-ræs fornam
 þurh sealtas swéȝ. þæt wæs sorg-byrðen

1532 biter béor-þegu; byrlas ne gáldon,
 ombiht-þegnas; þær wæs ælcum genōg
 fram dages orde drync sóna gearu!
 Wéox wæteres þrym; weras cwánedon,
 ealde æsc-berend, wæs him út myne
 fléon fealone stréam, woldon feore beorgan,
 1540 to dūn-scræfum drohtað sécan,
 eorðan andwist. Him þæt engel forstód,
 sé þá burh oferbrægd blácan líge,
 hátan heado-wealme; hréoh wæs þáerinne
 héatende brim; ne mihte beorna hlóð
 of þám fæstenne fléame spówan;
 1545 wægas wéoxon, wadu hlynsodon,
 fluzon fýr-guastas, flód yðum wéoll.

1570 Þá þær Andréa orzēte wearð
 on ferhð-locan folces gebæro,
 þær wæs módiġra [mægen] forbéged,
 wiġendra þrym; wæter fæðmedon,
 fléow firġend-stréam, flód wæs on luste
 ofþæt bréost oferstáġ, brim weallende,
 1575 eorlum oð exle. Þá se ædeling hét
 stréam-fare stillan, stormas restan
 ymb stán-hleoðu; stóp út hræde
 céne collen-ferð, carcern áġeaf,
 gléaw-móð, Gode léof. Him [wæs] gearu sóna
 1580 þurh stréam-ræce stræt ġerýmed;
 smolt wæs se siġe-wang, symble wæs drýġe
 folde fram flóde, swá his fót ġestóp.

1590 Wurdón burġ-ware blíde on móde,
 ferhð-ġeféonde. Þá wæs forð cumen
 ġeoc æfter ġyrne; ġeofon swadrode
 þurh hálġes hæs, hlyst ýst forġeaf,
 brim-ráð ġebáð. Þá se beorġ tóhláð,
 eorð-scræf eġeslic, and þær in forlét
 flód fæðmian; fealewe wægas,
 1600 ġeotende ġegrind, grund eall forswæġ.
 Nalas hé þær yðe áne bisenete,
 ah þæs weorudes éac þá wyrrestan,

fá folc-sceadan féowertýne
 gewiton mid þý wæge in forwyrð sceacan
 under eorðan grund.

1595

XIII. The Fates of the Apostles.

Hwæt, ic þysne sang sið-geómor fand
 on séocum sefau, samnode wide,
 hú þá ædelingas ellen cýðdon,
 torhte and tír-éadige. Twelfe wáron,
 dáedum dóm-fæste, Dryhtne gecorene, 5
 léofe on life. Lof wide sprang,
 miht and mærdó, ofer middangeard,
 þéodnes þegna, þrym unlytel.
 Hálgan héape hlyt wísode,
 þær hie Dryhtnes á déman sceoldon, 10
 reccan fore rincum. Sume on Rómebyrig,
 frame, fyrd-hwate, feorh ofgéfón
 þurh Nérónes nearwe searwe,
 Petrus and Paulus; is se apostolháð
 wide geweorðod ofer wer-þeoda. 15

Swylce Andréas in Achazía
 for Égías aldre genéðde;
 ne þreodode hé fore þrymme déod-cyninges
 ániges on eorðan, ac him éce gecéas
 langsumre lif, léoht unhwilen, 20
 syþþan hilde-heard, heriges byrhtme,
 æfter gúð-plegan zealgan þeahte.

Hwæt, wé éac gehýrdon be Jóhanne
 á-gléawe menn ædelo reccan;
 sé manna wæs, mine zefráge, 25
 þurh cnéorisse Criste léofast
 on weres háde, syððan wuldres Cýning,
 engla ord-fruma, eorðan sóhte,
 þurh fáemnan hrif, fæder mancýnnes.
 Hé in Effesia ealle þrage 30
 léode lærde; þanon lifes wez
 siðe zesóhte, swezle dréamas,

beorhtne bold-welan. Næs his bróðor læt,
 sides sáne, ac ðurh sweordes bite
 35 mid Júdeum Jácób sceolde
 fore Hérode ealdre gedélan,
 feorh wið fléscce. Philipus wæs
 mid Asséum; þanon éce lif
 þurh róde cwealm ricene zesóhte,
 40 syððan on galgan in ġearapolim
 áhangen wæs hilde-cordre.

Húru wide wearð wyrd undyrne,
 þæt tó Indéum aldre zelédde
 beadu-craeftig beorn, Bartholaméus;
 45 þone heht Astrias in Albáno,
 hæðen and hyge-blind, héafde benéotan,
 forðan hé ðá hæðen-ġild hýran ne wolde,
 wiġ weordian; him wæs wuldres dréam,
 lif-wela léofra þonne þás léasan godu.

Swylce Thomas éac þriste zenéðde
 on Indéa óðre dáelas,
 þær manegum wearð mód onlihted,
 hiġe onhyrded, þurh his hálig word;
 50 syððan collen-ferhð cyninges bróðor
 áwehte for weorodum wundor-craefte,
 þurh Dryhtnes miht, þæt hé of deáðe árás,
 ġeong and gúð-hwæt, and him wæs Gad nama;
 and ðá þám folce feorh ġesealde
 sín æt sæcce, sword-rás fornam
 60 þurh hæðene hand, þær se hálġa ġecrang,
 wund for weorudum; þonon wuldres léoht
 sawle zesóhte siġores tó léane.

Hwæt, wé þæt ġehýrdon þurh hálige bec,
 þæt mid Sigelwarum sóð yppe wearð,
 65 dryhtlic dóm Godes; dægés ór onwóc,
 léohtes zeléafan; land wæs ġefélsod
 þurh Mathéus máere láre;
 þone lét Irtacus ðurh yrne hyġe,
 wæl-réow cyning, wápnnum áswebban.

70 Hýrdon wé þæt Jácób in Jerusalem
 fore sacerðum swilt þrowode;

ðurh stenges sweng stið-mód ȝecrang
éadiȝ for æfestum; hafað nú éce lif
mid wuldor-cining, wíȝes tó léane.

Náeron ðá twéȝen tohtan sáene, 75
lind-ȝeláces; land Perséa

sóhton sið-frome, Simon and Thaddeus,
beornas beadu-rófe; him wearð bám somod
án ende-dæȝ; ædele sceoldon

ðurh wápen-hete weorc þrówigan, 80

siȝe-léan sécan, and þone sóðan ȝeféan,
dréam æfter déaðe, þá ȝedáled wearð
lif wið líce, and þás léanan ȝestréon,
íðle áht-welan ealle forhogodan.

Ðus ðá æðelingas ende ȝesealdon, 85

twelf til-módiȝe; tír unbráecne
wéȝon on ȝewitte wuldres þeȝnas.

XIV. Juliana refuses to wed Heliseus.

(Juliana 1—116.)

Hwæt! we ðæt hýrdon hæled eahtian,
 deman dæd-hwate, þætte in ðaȝum ȝelamp
 Maximianes, se ȝeond middangeard
 ariēas cyning ehtnyse ahóf,
 cwealde Crístne men, circan fylde,
 ȝeat on gras-wong God-berȝendra,
 hæþen hild-fruma, háligras blóð
 ryht-fremmendra. Wæs his rice brád,
 wid and weorðlic ofer wer-þéode
 lýtensá ofer ealne yrmenne grund.
 Fóron aefter burgum, swá hé biboden hæfde,
 þeȝnas þryðfulle; oft hie þraece rárdon
 dædum ȝedwolene, þá þe Dryhtnes á
 féodon þurh firen-craeft; féondscype rárdon,
 hófon hæþen-ȝield, hálȝe ewelmdon,
 bréotun béc-craeftȝe, bærndon ȝecorene,
 10 gáston Godes cempan ȝære and liȝe.

Sum was áht-weliȝ æþeles cynnes
 rice ȝeréfa, rondburgum wéold,
 eard weardade; oftast symle
 in þære ceastre Commédia
 héold hord-ȝestréon. Oft hé hæþen-ȝield
 ofer word Godes wéoh ȝesóhte
 néode ȝeneahle. Wæs him noma cenned
 Hélisēus, hæfde ealdordóm
 micelne and mārne. Ða his móð onȝon
 fémmān lufian (hine fyrwet bræc)
 20 Jülüānan. Hio in ȝæste bæc
 halȝe tréowe, hoȝde ȝeorne,
 þæt hire neȝðhād māna ȝehwylces
 fore Crístes lufan cōne ȝehéolde.

Ða was sio fémmē mid hyre fæder willan
 welegum biweddad; wyrd ne ful cūpe,
 fréondrēdenne. Hú heo trom hoȝde,
 ȝeong on ȝæste; hire was Godes eȝsa

mára in gemyndum, þonne eall þæt mápþum-gesteald,
þe in þæs æþelinges áhtum wunade.

Þá wæs se weliga þæra wif-gifta
gold-spédiġ gumia, georn on móde,
þæt him mon fromlicast fæmnan gezyrede 40
brýd tó bolde. Héo þæs beornes lufan
fæste wiðhogde, þeah þe feoh-gestréon
under hord-locan byrsta unrin
áhte ofer eorþan; héo þæt eal forseah,
and þæt word ácwæð on wera menġu: 45

“Ic þe mæg gesecgan, þæt þú þec sylfne ne þearft
swiþor swencan, ġif þú sóðne Gód
lufast and ġelýfest and his lof rárest,
onġietest gásta hléo: ic béo gearo sóna
unwáclice willan þínes. 50

Swylce ic þe secge, ġif þú tó sámran gode
þurh deofol-ġield dáde biþencest,
háetst háþen-wéoh, ne meahst þú habban mec
ne ġeþréatian þe tó ġesinigan:
Náfre þú þæs swiðlic sár ġegearwast 55
þurh háestne nið heardra wíta,
þæt þú mec onwende worda þissa.”

Dá se æþeling wearð yrre ġebolġen
firen-dáedum fáh, ġehýrde þære fæmnan word,
hét dá ġefetigan fereñd snelle 60
hréoh and hyġe-blind háliġre fæder
recene tó rúne. Reord up ástáġ,
siþþan hý tógædre gáras hlándon,
hilde-þremman: háðne wáron béġen
synnum séoce, swéor and áþum. 65

Dá reordode rices hyrde
wið þære fæmnan fæder, frécne móde
darað-hæbbende: “Mé þín dohtor hafad
ġeýwed orwyrðu! héo mé on án saġad,
þæt héo máġ-lufan míne ne ġýme, 70
fréonðráedenne. Mé þá fracedu sind
on mód-sefan máste weorce,
þæt héo mec swá torne tæle ġeráhte
fore þissum folce, hét mé fremðne god

ofer þá óþre. þe wé ár cūþon,
 weinum weorþian, wordum lofian,
 on hyge herzan oþþe hie nabban.”

Ʒesweare þá swið-ferð swéor æfter worde,
 þére fémnan fæder, ferð-locan onspéon:
 50 “Ic þæt Ʒeswerge þurh sóð godu,
 swá ic áre æt him áfre finde
 oþþe, þéoden, æt þé þíne hylðu
 win-burzum in, Ʒif þás word sind sóþ,
 monna léofast, þe þú mé saƷast,
 55 þæt ic hý ne spariƷe, ac on spild Ʒiefe,
 þéoden miéra, þé tó Ʒewealde!
 Dem þú hie tó deáþe, Ʒif þé Ʒedafen þince,
 swá tó life lét, swá þe léofre sý.”

Éode þá fromlice fémnan tó spráce
 60 ánréd and yre-þweorƷ, yre ƷebolƷen,
 þær hé glæd-mód Ʒeonge wiste
 wie weardian. Hé þá worde cwæð:
 “Dú eart dohtor mín séo dýreste
 and séo swéteste in sefan mínum,
 65 ánge for eorþan, míra éaƷua léoht,
 Júlíana! Þú on Ʒeáþe hafast
 þurh þín orleƷu unbifyrfe
 oter witena dóm wísan ƷefonƷen;
 wiðsæcest þú tó swiþe sylfre rádes
 70 þinum brýd-guman, se is betra þonne þú,
 æþelra for eorþan, áht-spédiƷra
 feoh-Ʒestréoua: hé is tó fréonde gód.
 Forþon is þæs wyrþe, þæt þú þæs weres friƷe,
 éce éad-lufan, áu ne forlæte.”

Him þá séo éadƷe áƷeaf andsware
 Júlíana (hio tó Gode hæfde
 fréondriédenne fæste Ʒestaþelad):
 “Náfre ic þæs þéodnes þafian wille
 miéƷriédenne, nemne hé meƷna God
 75 Ʒeornor bigonge, þonne hé Ʒén dyde,
 lufiƷe mid lácum þone þe léoht Ʒescóp,
 heofon and eorðan and holma bigong,
 eodere unbiwyrft. Ne meƷ hé elles mec

bringan tó bolde; hé þá brýd-lufan
 sceal tó óperre áht-gestealdum 115
 idese sécan: nafað hé ániġe hér."

XV. Juliana tortured, imprisoned, and visited by a fiend.

(Juliana 158—188, 225—251.)

Hý þá þurh yrre Affricánus
 fæder fæmnan áġeaf on féonda ġeweald
 Héliséo. Hé in áeringe 160
 ġelædan hét æfter léohtes cyme
 tó his dóm-setle. Duġuð wáfade
 on þære fæmnan wlite, folc eal ġeador.

Hý þá se ædeling árest grétte,
 hire brýd-guma, bliþum wordum: 165
 "Mín se swétesta sunnan seíma,
 Júliána! hwæt þú glæm hafast,
 ġinfæste ġiefe, ġeoġudhádes blæd!
 ġif þú godum ússum ġén ġecwémest
 and þé tó swá mildum mund-byrd sécest, 170
 hylde tó hálġum, béoð þé áhylded fram
 wráþe ġeworhtra wita únrim,
 grimra ġyrna, þe þé ġeġearwad sind,
 ġif þú onsecgan nelt sóþum ġieldum."

Him séo æþele máġ áġeaf andsware: 175
 "Næfre þú ġeþreatast þinum béotum
 ne wita þæs fela wráðra ġeġearwast,
 þæt ic þéodscype þinne lufie,
 búton þú forlæte þá léasinga
 wéoh-weorðinga, and wuldres God 180
 onġyte gléawlice, gásta Scyppend,
 Meotud mon-cynnes, in þæs meahturn sind
 á bútan ende ealle ġesceafta."

Ðá for þám folce frécne móde
 béot-wordum spræc, bealġ hine swíþe 185
 folc-áġende and þá fæmnan hét

þurh mid-wræce nacode þennan
and mid sweopum swingan synna léase.

225 Da þam fole-toȝan fracuðlic þúhte,
þæt hé ne meahhte mód oncyrran,
fémnan foreþonc. Hé bi feaxe hét
ahón and ahebban on héanne béam,
230 þær seo sun-sciene sleȝe þrówade,
sace sin-grimme siex tida dæȝes,
and hé ádre hét eft ásettan
lād-ȝeniðla and ȝelædan bibéad
tó carcerne. Hyre wæs Crístes lof
in ferð-locan fæste biwunden,
235 milde mód-sefan, mæȝen unbrice.

Da wæs mid clústre carcernes duru,
behliden, homra ȝeweorc; háliȝ þær inne
wærfest wunade. Symle héo wuldor-cyning
herede æt heortan, heofon-rices God,
240 in þam nýd-cleofan, Nergend fíra,
heolstre bihelmad; hyre wæs háliȝ gæst
sin-gál ȝesið. Da cwóm sémninga
in þæt hlin-ræced hæleða ȝewinna
yfeles andwis; hæfde engles hiw
245 gléaw ȝyrn-stafa; gæst-ȝeniðla,
helle hæftling, tó þære hálȝan spræc:
“Hwæt dréoȝest þú, seo dýreste
and seo weorþeste Wuldor-cyninge,
Dryhtne ússum? Dé þes déma hafað
250 þá wyrrestan wítu ȝeȝearwad,
sár endeléas, ȝif þú onsecgan nelt
gléaw-hȝeȝende and his godum cwéman.
Wes þú on ofeste, swá hé þec út heonan
hédan hâte, þæt þú lác hraþe
onseege siȝor-tífr, ær þec swylt nime
déað fore dugude. Þý þú þæs déman scealt,
255 ead-hrédig mæȝ, yrre ȝedýȝan.”

XVI. The Martyrdom of Juliana.

(Juliana 563—606, 635—695.)

Ðá cwóm engel Godes
 frætsum blīcan and þæt fýr tóscéaf,
 Ʒefreode and Ʒefreodade fáenes clēne, 565
 leahtra léase, and þone líƷ tówearp
 heoro-Ʒiferne, þær séo hálƷe stód,
 mæƷða bealdor, on þám midle Ʒesund.

Þæt þám welīƷan wæs weorc tó þolian,
 þær hé hit for worulde wendan [ne] meahte; 570
 sóhte synnum fah, hú hé sárlicast
 þurh þá wyrrestan witu meahte
 feorh-cwale findan. Næs se féond tó læt,
 se hine Ʒelærde, þæt hé lāmen fæt
 biwyrcean hét wundor-craefte, 575
 wīƷes wómum and wudu-béamum,
 holte bihlēnan. Ðá se [hearda] bibéad,
 þæt mon þæt lām-fræt léades Ʒefylde,
 and þá onbærnan hét bæl-fýra mæst,
 ád onáelan; se wæs áƷhwonan 580
 ymbboren mid brondum; bæð hāte wéol.

Hét þá ofestlice, Ʒyrre ƷebolƷen,
 leahtra léase in þæs léades wylm
 scúfan bútan scyldum. Þá tóscaden wearð
 líƷ tólýsed: léad wide sprong 585
 hát heoro-Ʒifre. Hæleð wurdon áele
 árasad for þý rāse; þær on rīme forborn
 þurh þæs fýres fnaest fif and hundseotontīƷ
 hādnnes herƷes. Ðá Ʒén sío hálƷe stód
 unƷewemde wlite; næs hyre wlóh ne hræƷl, 590
 ne feax ne fel fýre Ʒemáled,
 ne líc ne leoþu. Héo in líƷe stód
 áƷhwæs onsund, sæƷde ealles þonc
 dryhtna Dryhtne. Þá se déma wearð
 hréoh and hyƷe-grim, ongon his hræƷl teran; 595
 swylce hé grennade and gristbitade,
 wédde on Ʒewitte swá wilde déor,
 grymetade ƷealƷ-mod and his godu tælde,
 þæs þý hý ne meahtun mæƷue wīþstandan

wifes willan. Was seó wuldres máz
 ánræd and unforht eafoda zemyndiz,
 Dryhtnes willan. Þá se déma hét
 áswebban sorz-ceari z þurh sweord-bite
 on hyze hálze, héafde binéotan
 Criste zecorene; hine se cwealm ne þeah,
 siþþan hé þone sifan furþor cúþe.

Dá was zeláded londmearce néah
 and tó þære stówe, þær hie stearc-ferþe
 þurh cumbol-hete cwellan þóhtun.
 Ongon heo þá læran and tó lofe trynman
 folc of firenum and him frófre zehét,
 wez tó wuldre, and þæt word ácwæð:
 "Zemunað wizena wyu and wuldres þrym,
 hálizra hyht, heofon-engla God!"
 Hé is þæs wyrde, þæt hine wer-þeode
 and eal engla cynn up on roderum
 herzen, héah-mæzen, þær is help zelong
 éce tó ealdre, þám þe ázan seal.
 Forþon ic léof weorud læran wille
 æ-fremmende, þæt zé éower hús
 zefestni ze, þý læs hit fér-bláedum
 windas tóweorpan: weal seéal þý trumra
 strong wiþstandan storma scúrum,
 leahtra zehyzdum! Zé mid lufan sibbe
 léohthe zeleafan tó þám lifzendan
 stáne stíð-hýdze stapol faestniad,
 sóde tréowe and sibbe mid éow
 healdað æt heortan, hálze rúne
 þurh módes myne! Þonne éow miltse ziefed
 fæder ælmihtiz, þær zé [frófre] ázun
 æt magna Gode máste þearfe
 æfter sorz-stafum: forþon zé sylfe nyton
 útgong heonan, ende lifes.
 Wærlic me þinceð, þæt zé wæccende
 wið hettendra hilde-wóman
 wearde healden, þý læs éow wiþerfeoh tend
 wezes forwyrnen tó wuldres byriz.
 Biddað bearn Godes, þæt mé Brezo engla

Meotud mon-cynnes, milde geweorþe,
 sigora sellend! Sibb sý mid éowic,
 symle sóþ lufu!" Ðá hyre sáw(o)l weard
 álæded of lice tó þám langan geféan 670
 þurh sweord-sleze.

Þá se syn-scaþa
 tó scipe sceoh-mód sceaþena þréate
 Héliséus éz-stréam sóhte,
 léole ofer lazu-flód longe hwile
 on swon-ráde. Swylt ealle fornom 675
 secga hlóþe and hine sylfne mid,
 ár þon hý tó lande zeliden hæfdon,
 þurh þearlic þréa. Þær þritiz wæs
 and féowere éac feores onsóhte
 þurh wázes wylm wizena cynnes, 680
 héane mid hláford; bróþra bidæled,
 hyhta léase, helle sóhton.

Ne þorftan þá þegnas in þám þýstran hám,
 séo zenéat-scolu in þám néolan scræfe,
 tó þám frum-gære feoh-zestealda 685
 witedra wénan, þæt hý in win-sele
 ofer béor-setle béazas þégon,
 æpplede gold.

Unzeliçe wæs
 læded lof-songum lic háligre
 micle mæzue tó mold-græfe, 690
 þæt hý hit zebróhton burzum in innan,
 síd folc micel: þær síððan wæs
 zéara gongum Godes lof hafen
 þrymme micle of þisne dæg
 mid þéodscipe. 695

XVII. Barbarians attack the Roman Empire.

(Elene 1—68.)

Þá wæs ágangen Ʒeára hwyrftum
 tú hund and þreo Ʒeteled rimes,
 swylce þritiƷ eac þing-Ʒemearces,
 wintra for worulde, þæs þe wealdend God
 ácenned wearð, cyninga wuldor,
 in middanƷeard þurh mennisc héo(w),
 sóðfastra léoht; þá wæs syxte Ʒear
 Constantines cáserdómes,
 þæt hé Rómwara in rice wearð
 10 ahaefen hild-fruma tó here-téman.

Wæs se lind-hwata léod-ƷebyrƷa
 eorlum árfest, aodelinges wéox
 rice under roderum; hé wæs riht cyning,
 gúð-weard gumena. Hine God trymede
 15 niárdum and mihtum, þæt hé manezum wearð
 Ʒeond middanƷeard mannum tó hróðer,
 wer-þeodum tó wræce, syððan wápen áhóf
 wið het(t)endum. Him wæs hild boden,
 wíƷes wóma; werod samnodan,
 20 Húna léode and Hréðgotan,
 fóron fyrd-hwate Francan and HúƷas.
 Wáeron hearde weras [hilde Ʒefýsde],
 Ʒearwe tó gúðe; gáras líxtan,
 wriðene wæl-blencan; wordum and bordum
 25 hófon here-cumbol. Þá wáeron hearingas
 sweotole Ʒesamnod and eal [sib] Ʒeador.

Fór folca Ʒedryht, fyrd-léod.ágól
 wulf on wealde, wæl-rúne ne máð
 áriƷ-feðera, earn sang áhóf
 láðum on láste. Lungre seynde
 ofer burƷ-Ʒeatu beadu-þréata mást
 herzum tó hilde, swylce Húna cyning
 wíabsittendra áwer meachte
 30 lánnaƷ tó beadwe byrn-wíƷendra.

Fór fyrda máest, féðan trymedon 35
 eored-cestum, þæt on æl-fylce
 deared-lácende on Dánúbie
 stærced-fyrhðe stæðe wicedon,
 ymb þæs wæteres wylm werodes breahmtæ;
 woldon Rómwara rice zeppringan, 40
 herzum áhýðan.

Þær wearð Húna cyme
 cūð ceasterwarum. Þá se cásere heht
 onzéan gramum gūð-zelácan
 under earh-fære ofstum myclum
 bannan tó beadwe, beran út þræce 45
 rincas under roderum. Wáeron Rómware,
 secgas siže-rófe sóna zezearwod
 wápnum tó wíže, þeah hie werod lásse
 hæfdon tó hilde, þon(n)e Húna cining
 ridon ymb rófne. Þonne rand dynede, 50
 camp-wudu clynede; cuning þréate fór,
 herze tó hilde; hrefen uppe gól,
 wan and wæl-fel; werod wæs on tyhte,
 hléopon horn-boran, hréopon friccan;
 mearh moldan træd; mægen samnode, 55
 cæfe tó céase.

Cuning wæs áfyrhted,
 egsan zeaclad, siððan elþéodiže,
 Húna and Hréða here scéawode,
 ðæt hé on Rómwara rices ende
 ymb þæs wæteres stæð werod samnode, 60
 mægen unríme. Módsorže wæz
 Rómwara cuning, rices ne wénde
 for werodléste; hæfde wízena tó lýt,
 eaxl-zestealna wið ofer-mæzene,
 hrór(r)a tó hilde. Here wicode, 65
 eorlas ymb ædeling éz-stréame néah
 on néaweste nihtlangne fyrst,
 þæs þe hie féonda zefær fyrrest zeságon.

XVIII. The Vision and Victory of Constantine.

(Elene 69—147.)

þá weard on slápe sylfum ætýwed
 þám cásere, þár hé on cordre swæf,
 siȝe-rófum ȝeseȝen swefnes wóma;
 þúhte him wlite-scýne on weres háde,
 hwit and híw-beorht hæleþa náthwyle
 ȝeýwed ánlícra, þonne hé ár odde sið
 ȝeséȝe under sweȝle. Hé of slápe onbræȝd,
 eofur-cumble beþeahrt. Him se ár hraðe,
 wlitȝ wuldres boda, wið þingode
 and be namaþ nemde; niht-helm tóglád.

“Constantíus, heht þé cyning engla,
 wyrda Wealdend wáre béodan,
 duguda Dryhten. Ne ondráed þú ðé,
 ðeah þé elþéodȝe eȝesan hwópan,
 heardre hilde! þú tó heofenum beseoh
 on wuldres weard: þár ðú wrade findest,
 siȝores tácen!” Hé was sóna ȝearu
 þurh þæs hálȝan hæs, hreder-locan onspéon,
 up lócade, swá him se ár ábéad,
 fiéle friðo-webba. Ȝeseah hé frætsum beorht
 wlit(i)ȝ wuldres tréo ofer wolena hróf,
 golde ȝe(g)lenged: ȝimmas líxtan.
 Was se bláca béam bóc-stafum áwriten
 beorhte and léohte: “Mid þýs béacne ðú
 on þám frécanu fiére feond oferswídesð,
 ȝeletest lād werod.” þá þæt léoht ȝewát,
 up siðode and se ár somed
 on eléura ȝemang. Cyning was þý blíðra
 and þe sorȝ-léasra, secȝa aldor,
 on fyrhð-sefan þurh þá fieȝeran ȝesyhð.

Heht þá onlice aðelínga hléo,
 beorna béaȝ-ȝifa, swá hé þæt béacen ȝeseah,
 heria hild-fruma, þæt him on heofonum ár
 ȝeíewed weard, ofstum myclum
 Constantinus Crístes róde,
 tír-éadȝ cyning, tácen ȝewyrean.

Heht þá on úhtan mid áer-dæge 105
 wígend wreccan and [tó] wápen-þræce
 hebban heoru-cumbul and þæt hálige tréo
 him beforan ferian, on féonda gemang
 beran béacen Godes. Býman sungon
 hlúde for hergum; hrefn weorces gefeah 110
 úriȝ-fedra, earn síð beheold
 wæl-hréowra wíȝ, wulf sang áhóf
 holtes ȝehléða: hild-egesa stód.
 Þær wæs borda ȝebrec and beorna ȝeþrec,
 heard hand-ȝeswing and herȝa cring, 115
 syððan héo earh-fære árest méttón.
 On þæt fáȝe folc flána scúras,
 ȝáras ofer ȝeolo-rand on ȝramra gemang
 het(t)end heorugrimme hilde-nádran
 þurh fingra ȝeweald forð onsendan. 120
 Stópon stíð-hýdȝe, stundum wrácon,
 brácon bord-bré(o)ðan, bil in dufan,
 þrungon þræc-hearde. Þá wæs þúf hafén,
 seȝn for swéotum, síȝe-léod galén;
 ȝylden ȝríma, ȝáras líxtan 125
 on here-felda; hádene crungon,
 féollon friðe-léase. Fluȝon iustápes
 Húna léoda, swá þæt hálige tréo
 áráran heht Rómwara cyning
 heaðo-fremmende. Wurdón hearingas 130
 wide tówrecene; sume wíȝ fornam;
 sume unsófte aldor ȝeneredon
 en þám here-síde; sume healf-cwice
 fluȝon on fæsten and feore burgon
 æfter stán-clifum, stede weardedon 135
 ymb Danubie; sume drenc fornam
 on laȝo-stréame lífes æt ende.
 Ðá wæs módiȝra mæȝen on luste,
 ehton elþéoda oð þæt áfen forð
 fram dæȝes orde: daroð, æsc fluȝon, 140
 hilde-nádran. Héap wæs ȝescyrded
 láðra lind-wered. Lýt-hwón becwóm
 Húna herȝes hám eft þanon.

115 þá wæs zesýne, þæt siȝe forȝeaf
 Constantino cyning almihtig
 at þám dag-weorce dóm-weorðunga,
 rice under roðerum þurh his róde tréo.

XIX. Helena's Voyage.

(Elene 212—275.)

þá wæs Cristes lof þám cásere
 on ferhð-sefan, forð ȝemyndig
 ymb þæt máere tréo, and þá his módor hét
 215 féran flód-weȝe folca þréate
 to Júdeum, ȝeorne sécan
 wiȝena þréate, hwær se wuldres béam
 hálig under hrúsan hýded wære,
 aðel-cyninges ród. Elene ne wolde
 220 þæs sið-fates síene weorðan,
 ne ðæs wil-ȝifan word ȝehyrwan,
 hiere sylfre suna, ac wæs sóna ȝearu
 wif on will-sið, swá hire weoruda helm,
 byrn-wiȝsendra, beboden hæfde.

225 Ongaþ þá ofstlice eorla menȝu
 to flote fýsan. Fearoð-hengestas
 ymb ȝeofenes stæð ȝearwe stódon,
 sælde síe-mearas sunde ȝetenge.
 230 Ðá wæs orenáwe idese sið-fæt,
 siððan wæȝes welm werode zesóhte.
 þær wlane maniȝ at Wendel-síe
 on stæde stódon; stundum wráecon
 ofer meare-paðu mæȝen æfter oðrum,
 and þá ȝehlódon hilde-sercun,
 235 bordum and ordum, byrn-wiȝendum,
 werum and wifum wáȝ-hengestas.

240 Létan þá ofer fifel-wáȝ fámiȝe scriðan,
 bronte brim-þis(s)an; bord oft onfeng
 ofer éar-ȝeblond ýða swengas;
 síe swinsade. Ne hýrde ic sið ne ár

on éḡ-stréame idese lédan
 on mere-stráete mægen fæḡ(e)rre.
 Þær meahte ḡesion, sé ðone sið behéold,
 brecan ofer bæð-weg, brim-wudu snyrḡan
 under swellingum, sá-mearh pleḡean, 245
 wadan wæḡ-flotan. Wiḡan wáron bliðe,
 collen-ferhðe: cwén síðes ḡefeah.

Syþþan tó hýðe bringed-stefnan
 ofer laḡo-fasten ḡeliden hæfdon
 on Créca land, céolas létton 250
 æt sá-fearoðe sunde bewrecene,
 ald ýð-hofu oncrum fæste
 on brime bídan beorna ḡeþinges,
 hwon(n)e héo sío gúð-cwén gumena þréate
 ofer eást-wegas eft ḡesóhte. 255

Ðær wæs on eorle éð-ḡesýne
 broḡden byrne and bill ḡecost,
 ḡeatolic gúð-scrúð, grím-helm maniḡ,
 ánlíc eofor-cumbul. Wáron æsc-wiḡan,
 secggas ymb siḡe-cwén síðes ḡefýsde. 260

Fyrd-rincas frome fóron on luste
 on Créca land cáseres bodan,
 hilde-rincas hýrstum ḡewerede.
 Þær wæs ḡesýne sinc-ḡim locen
 on þám here-þréate, hláfordes ḡifu. 265
 Wæs séo éad-hréðige Elena ḡemyndiḡ,
 þríste on ḡeþance þéodnes willan,
 ḡeorn on móde, þæt hío Júdcás
 ofer here-feldas héape ḡecoste
 lind-wiḡendra land ḡesóhte, 270
 secga þréate; swá hit siððan ḡelamp
 ymb lýtel fæc, þæt ðæt léod-mægen,
 gúð-rófe hæleþ, tó Hierusalem
 cwómon in þá ceastre corðra máste,
 eorlas æsc-rófe mid þá ædelan cwén. 275

XX. The Speech of Judas.

(Elene 417—535.)

þá þær for eorlum án reordode
 ȝidda ȝearo-snotor, ðám wæs Júdas nama,
 wordes craftiȝ: “Ic wát ȝeare,
 420 þæt hió wile sécan be ðám siȝe-béame,
 on ðám þrówode þéoda waldend
 eallra gnyrnra léas, Godes áȝen bearn,
 þone þorȝealdne eofota ȝehwylces
 þurh hete hóngon on héanne béam
 425 in fyrn-daȝum faderas ússe.
 þæt wás þróalic ȝeþóht! Nú is þearf mycel,
 þæt wé festlíce ferhð stadélien,
 þæt wé ðæs mórðres meldan ne weorðen,
 hwær þæt hálȝe trío beheled wurde
 430 æfter wíȝ-þræce, þý læs tóworpen sien
 fród fyrn-ȝewritu, and þá fæderlican
 láre forleten! Ne bið lang ofer ðæt,
 þæt Israhela æðelu móten
 ofer middanȝeard má ricsian,
 435 áe-craeft eorla, ȝif ðis yppe bið.
 Swá þá þæt ilce ȝió mín yldra fæder
 siȝe-róf sæȝde, þam wæs Sachius nama,
 fród fyrn-wiota fæder(e) mínum,
 [þám was Símon nama, swásum] eaferan;
 440 wende hine of worulde, and þæt word ȝecwæð:
 “Ȝif þé þæt ȝelimpe on lifdaȝum,
 þæt dú ȝehýre ymb þæt hálȝe tréo
 fróde friȝuan and ȝellitu ráran
 be ðám siȝe-béame, on þám sóð-cyning
 445 áhangen was, heofon-rices weard,
 eallre sybbe bearn, þonne þú snúde ȝecýð,
 mín swás sunu, ár þec swylt nime!
 Ne mæg áfre ofer þæt Ebréa þéod,
 réd-þeahtende rice healdan,
 450 duȝaðum wealdan, ac þára dóm leofað,
 and hira dryhtscipe [ðcórlice bið]
 in woruld weorulda willum ȝefylled,
 be þone áhanguan cyning heriaþ and lofiað.’

Þá ic fromlíce fæder(e) mínum,
 ealdum æ-witan, ágeaf andsware: 455
 “Hú wolde þæt ȝeweorðan on woruld-riçe,
 þæt on þone hálȝan handa sendon
 tó feorh-leȝe fæderas ússe
 þurh wráð ȝewitt, ȝif hie wiston ár,
 þæt hé Crist wære, cyning on roderum, 460
 sóð sunu Meotudes, sáwla nergend?”

Ðá mé yldra min ágeaf andsware
 fród on fyrhðe, fæder reordode:

“Onȝit, guma ȝinga, Godes béah-mæȝen,
 Nergendes naman! Sé is nið(ð)a ȝehwám 465
 unásecgendlic, þone sylf ne mæȝ
 on mold-weȝe man áspyrȝean.
 Néfre ic þá ȝeþeahte, þe þeos þeod ongan,
 sécan wolde, ac ic symle mec
 áscéd þára scylda, nales sceame worhte 470
 ȝáste mínum. Ic him ȝeorne oft
 þæs unrihtes andsæc fremede,
 þonne údweotan áht bisæton,
 on sefan sóhton, hú hie sunu Meotudes
 áhéngon, helm wera, hláford eallra 475
 engla and elda, æðelust bearna.

Ne meahton him swá disȝe déað odfæstan
 weras wonsælige, swá hie wéndon ár,
 sárum settan, þeah hé sume hwile
 on galȝan his ȝást onsende, 480
 siȝe-bearn Godes. Þá siððan wæs
 of róde áhæfen rodera wealdend,
 eallra þrymma þrym, þreo niht siððan
 in byrȝenne bídende wæs
 under þeoster-locan, and þá þý þridðan dæg 485
 ealles léohtes léoht lifȝende áras,
 deoden engla, and his þeȝnum [hine]
 sóð siȝora fréa seolfne ȝeȝwde,
 beorht on blæde.

Þonne bróðor þin
 onféng æfter fyrste fulwihtes bæð, 490
 léohtne ȝeléafan. Þá for lufan Dryhtnes

Stéphanus was stánnum worpod,
 ne geald hé yfel yfele, ac his eald-féondum
 þingode þroht-he(a)rd, bæd þrym-cyning,
 40 þæt hé him þá wéa-dæd to wræce ne sette,
 þæt h(in)e for æfstum unscyldigne,
 synna léasne, Sāwles lārum
 féore beræddon, swā hé þurh féondscipe
 to cwale monize Cristes folces
 50 dēinde to dēape. Swā-þeah him Dryhten eft
 miltse gefremede, þæt hé manegum [wearð]
 folca to frófre, syððan him frymða God,
 nið(ð)a Nerzend naman oncyrde,
 and hé syððan was sanctus Paulus
 60 be naman hāten, and him nāniz was
 æ-lārendra óder betera
 under swegles hléo syðþan æfre,
 þāra þe wif óðde wer on woruld cendan,
 þeah hé Stéphanus stánnum hehte
 70 ábréotan on beorge, bróðor þinne.

Nú dū meht gehýran, hæleð mín se léofa,
 hú árfæst is ealles Wealdend,
 þeah wé ábylgð wið hine oft gewyrceu,
 synna wunde, gif wé sóna eft
 15 þāra bealu-dæda bóte gefremmaþ
 and þæs unrihtes eft zeswícaþ.
 Fordan ic sóðlice and mín swās fæder
 syðþan zelýfdon [[issnum léof-spelle],
 þæt gefrówade eallra þrymma God,
 20 lifes láttiow, láðlic wite
 for oferþearfe ilda cynnes.
 Fordan ic þé lère þurh léod-rúne,
 hyse léofesta, þæt dū hosp-cwide,
 æfst ne eofulsæc æfre ne fremme,
 30 grimme zeazucwide, wið Godes bearne!
 þonne dū zeearnest, þæt þé bið éce lif,
 sélust size-léana, seald in heofonum."

Dus mee fæder mín on fyrn-dazum
 unweaxenne wordum lārde,
 septe sóð-cwidum. þām was Sýmon nama.

guma Ʒehðum fród. Nú Ʒé Ʒeare cunnon,
 hwæt éow þæs sélest on sefan þince
 tó Ʒecýðanne, Ʒif ðéos cwén úsic
 frígued ymb ðæt tréo, nú Ʒe fyrhð-sefan
 and mód-Ʒeþanc minne cunnon."

535

XXI. Helena's questioning of Judas.

(Elene 598—684.)

Hío on sybbe forlét sécan Ʒehwylcne
 áƷenne eard, and þone éenne Ʒenam
 Júdas tó Ʒíse, and þá Ʒeorne bæd,
 þæt hé be ðære róde riht Ʒetáhte,
 þe ár in leƷere wæs lange bedyrned,
 and hine seolfne sundor ácíƷde.

600

Elene maþelode tó þám ánhagan,
 tíréadiƷ cwén: "Þé sint tú Ʒearu,
 swá lif swá déað, swá þé léofre bið
 tó Ʒecéosanne. Cýð ricene nú,
 hwæt ðú þæs tó þance þafian wille."

605

Júdas hire onƷén þingode; ne meachte hé þá
 Ʒehðu bebúƷan,
 oncyrran cyning-Ʒeniðlan, hé was on þære cwéne
 Ʒewealdum.

610

"Hú mæƷ þám Ʒeweorðan, þe on wéstenne
 méde and meteléas mórland trydeþ,
 hungre Ʒehæfted, and him hláf and stán
 on Ʒesihðe bú [samod] Ʒeweorðað
 stearc and hnesce, þæt hé þone stán nime
 wið hungres hléo, hláfes ne Ʒíme,
 Ʒewende tó wáðle and þá wiste wiðsæce,
 beteran wiðhyege, þonne hé béƷa beneah?"

615

Him þá séo éadiƷe andwyrde áƷeaf
 Elene for eorlum undearnunga:

620

"Ʒif ðú in heofonrice habban wille
 eard mid englum, and on eorðan lif,
 siƷor-léan in sweƷle, saƷa ricene mé,
 hwær séo ród wuniƷe, rador-cyninges [béam],

625 halig under hrúsan, þe ge hwíle nú
þurh merðres mán mannum dyrndun."

Júdas madelade; him wæs geómor sefa,
hat æt heortan and gehwæðres wá,
ge he heofon-rices [hyht] swámode,
630 and þis andwearde anforlête
rice under roderum, ge he dá róde tæhte. —
"Hú mað ic þæt findan, þæt swá fyrn gewearð
wintra gangum? Is nú worn sceacen,
tú hund oddde má geteled ríme.
635 Ic ne mað áreccan, nú ic þæt rím ne can.
Is nú fealo siðþan forðzewitenra
fróðra and góðra, þe ús fore wáeron,
gléawra gumena. Ic on ðeosðode wearð
on sið-dagum syððan ácenned,
640 eniht-geong hæled. Ic ne can, þæt ic nát,
findan on fyrhðe, þæt swá fyrn gewearð."

Elene madelade him on andsware:
"Hú is þæt geworden on þysse wer-þéode,
þæt ge swá moniðfeald on ðemynd witon,
645 alra tæcna gehwyle, swá Troiáne
þurh zefeolt fremedon? Þæt wæs fyr mycle,
open eald-gewin, þonne þeos ædele zewyrd
ðeára gongum. ðe þæt zeare cunnon
eðre zereccan, hwæt þær eallra wæs
650 on man-ríme morder-slehtes,
dareð-lácendra deaðra zefeallen
under bord-hagan. ðe þá byrgenna
under stán-hleodum and þá stówe swá some
and þá winter-zerím on zewritu setton."

Júdas madelade; gnorn-sorge wæg:
"Wé þæs here-weorces, hláfdiðe mín,
for nýð-þearfe néan myndziap
and þá wíz-þrecc on zewritu setton
þeoda zebáern, and þis náfre
655 þurh æniðes mannes mūd zehýrdon
hæledu(m) cýðan. bútan hér nūða."

Him seo ædele ewén ágeaf andsware:
"Widsæcest dū tó swiðe soðe and rihte

ymb þæt lifes tréow, and nú lýtle ár
 sægdest sóðlice be þám siȝe-béame 665
 léodum þínum, and nú on liȝe cyrrest."

Júdas hire onȝen þingode, ewað, þæt hé þæt
 on ȝehðu ȝespræce,
 and [on] twéon swíðost; wénde him tráȝe hráȝre.

Him on ewað hraðe eáseres máȝ:
 "Hwæt, wé ðæt hýrdon þurh háliȝe béc 670
 hæledum cýðan, þæt áhangen wæs

on Calvarie Cyninges fréo-bearn,
 Godes gást-sunu. þú scealt ȝeaȝuinga
 wísdóm onwreón, swá ȝewritu secȝaþ,
 æfter stede-wange, hwær séo stów sie 675
 Calvarie ár þec cwealm nime,

swilt for synnum, þæt ic hie syððan mæȝe
 ȝeclénsian Críste tó willan,

hæledum tó helpe, þæt mé háliȝ God
 ȝefylle, Fréa mihtiȝ, feores inȝeþanc, 680

weoruda wuldor-ȝeofa willan mínne,
 gásta ȝéocend." Hire Júdas onewað,
 stíð-hȝegende: "Ic þá stówe ne can,
 ne þæs wanges wiht, ne þá wísan cann."

XXII. The Prayer of Judas.

(Elene 716—802.)

Stópon þá tó þære stówe stíð-hȝegende
 on þá dúne up, ðe Dryhten ár
 áhangen wæs heofonríces weard,
 god-bearn on galȝan, and hwæðre ȝeare nýste
 hungre ȝehýned, hwær sío háliȝ(e) ród 720

þurh [feondes] searu foldan ȝetýued,
 lange leȝere faest, léodum dýrne
 wunode wæl-reste. Word stunde áhóf
 elnes oncýðiȝ and on ebrise spræc: 725

"Dryhten hælend, þú ðe áht dóma ȝeweald
 and þú ȝeworhtest þurh þínes wuldres miht
 heofon and eorðan and holm-þræce,

700 sæs sidne fæðm, samod ealle zesceaft,
 and þú ámiæte mundum þínum
 ealne ymbhwyrft and uprador,
 and þú sylf sitest, sigora waldend,
 ofer þam ædelestan engel-cynne,
 705 þe zeond lyft farað léohte bewundene,
 mycle mægen-þrymme. Ne mæg þær manna gecyнд
 of eord-wezum up zeféran
 in lichoman mid þá léohtan zedryht,
 wuldres áras. Þú zeworhtest þá,
 710 and to þeznunge þínre zesettest,
 hálig and heofonlic. Þára on háde sint
 in sindréame syx zenenmed,
 þá ymbsealde synt mid syxum éac
 fíðrum zefrætwad, fægere scínaþ.
 715 Þára si(u)t fécower, þe on flihte á
 þá þeznunge þrymme beweotigaþ
 fore onsyue éces déman,
 singállice singaþ in wuldre
 húðrum stefnum heofon-ciniges lof,
 wóða wlitezaste, and þás word eweðaþ
 720 elánnum stefnum; þám is Ceruphin nama:
 “Hálig is se hálza héah-engla God,
 weoróða Wealdend! Is ðæs wuldres ful
 heofun and eorðe, and eall héah-mægen
 tire zetæcnod.” Syndon tú on þám
 725 sigor-cynn on swezle, þe man Seraphin
 be naman háted. Hie sceolon neorxna-wang
 and lifes tréo lézene sweorde
 hálig healdan. Heard-ecg cwacaþ,
 heofaþ brozden-mæl and bléom wrixleð,
 730 gramum gryre-fast. Þæs dú, God Dryhten,
 wealdest wíðan fyrhð, and þú wómfulle
 scyld-wyrcende sceadan of radorum
 æwurpe wonhýðige. Þá sío wérze sceolu
 under heolstor-hofu hréosan sceolde
 735 in wita forwyrd, þær hie in wylme nú
 dréogaþ dæad-ewale in dracan fæðme,
 þéostrum forþylmed. Hé þínum wíðsóc

aldordóme, þæs hé in ermdum sceal
 ealra fúla fúl fah þrówian,
 þeow-néd þolian. Þær hé þín ne mæg 770
 word áweorpan, is in witum fæst,
 ealre synne fruma, súsle ȝebunden.

Ȝif þín willa síe, Wealdend engla,
 þæt ricsie sé ðe on róde was
 and þurh Márian in middangeard 775
 ácenned wearð in cildes háð,
 þéoden engla, — Ȝif hé þín náere
 sunu synna léas, náefre hé sóðra swá feala
 in woruld-ríce wundra ȝefremede
 dóȝor-ȝerimum, ne ðú of déaðe hine 780
 swá þrymlíce, þéoda Wealdend,
 áweahte for weorodum, Ȝif hé in wuldre þín
 þurh dá beorhtan bearn ne wære —
 ȝedó nú, fæder engla, forð béacen þín!

Swá ðú ȝehýrdest þone hálȝan wer, 785
 Moyses on medle, þá ðú, mihta God,
 ȝeȝwdest þám eorle on þá æðelan tíð
 under beorh-hliðe bán Jóséþhes,
 swá ic þé, weroda Wyn, Ȝif hit síe willa þín,
 þurȝ þæt beorhte ȝesceap biddan wille, 790
 þæt mé þæt gold-hord, gásta Scyppend,
 ȝeopenie, þæt yldum was
 lange behýded. Forlæt nú, lífes Fruma,
 of ðám wang-stede wynsumne up
 under radores ryne réc ástíȝan 795
 lyft-lácende! Ic ȝelýfe þé sél
 and þý fæstlicor ferhð stadelíȝe,
 hylit untwéondne on þone áhangnan Crist,
 þæt hé síe sóðlíce sawla nergend,
 éce, ælmihtig Israhela eining, 800
 walde wiðan ferhð wuldres on heofenum
 á bútan ende écra ȝestealda."

XXIII. The Finding of the Crosses.

(Elene 828—894.)

Ongan þá wil-fægen æfter þám wuldres tréo
 elnes anhýdiȝ eorðan delfan,
 þæt hé ou twentiȝum under turf-haȝan
 fót-máelum feor funde behelede
 under néolum niðer nasse ȝehýdde
 in þéostor-cofan. Hé ðær þréo mätte
 in þám réoni(ȝ)an hofe róða ætsomme
 gréote begrafene, swá hío ȝear-ðaȝum
 árleástra scolu eorðan beþeahton
 Júdéa [cyn]. Hie wið Godes bearne
 nið áhofun, swá hie nó sceoldon,
 þær hie leahtra fruman lárum ne hýrdon.

þá was móð-ȝemynd myclum ȝeblissod,
 hiȝe onhyrded þurh þæt háliȝe tréo,
 inbryrded bréost-sefa, syððan béacen ȝeseh
 háliȝ under hrúsan. Hé mid handum befeng
 wuldres wyn-béam, and mid werede áhof
 of fold-græfe. Féde-ȝestas
 éodon aedelingas in ou dá ceastre.
 Ásetton þá on ȝesylhde siȝe-béamas þrie
 eorlas anhýdiȝe fore Elenan cuéo
 collen-ferhðe. Cwén weorces ȝefeah
 on ferhð-sefan and þá friȝuan ongan,
 ou hwylcum þára béama bearn Wealdendes,
 hæleda hyht-ȝifa hangen wære:
 “Hwæt, wé þæt hýrdon þurh háliȝe bec
 tæcum cýðan, þæt twéȝen mid him
 ȝefrówedon, and hé wæs þridða sylf
 on róde tréo. Rodor eal ȝesweare
 on þá siððan tid. Saga, ȝif ðú cunne,
 ou hwylere þyssa þréora þróden engla
 ȝefrówode. þrymmes hyrde.”

Ne meahite hire Júdas, ne ful ȝeare wiste,
 sweotole ȝecýðan he ðám siȝe-béame,
 ou hwylene se Hælend áhafen wære
 siȝe-bearn Godes, æc hé ásettan heht
 on þone middel þære máran byriȝ

béamas mid bearhtme and ȝebidan þær, 865
 oð ðæt him ȝecýðde Cyning ælmihtig
 wundor for weorodum be ðam wuldres tréo.
 Ȝesáton siȝe-rófe, sang áhófon
 ráed-þeahtende ymb þá róda þreo
 oð þá niȝoðan tíð, hæfdon néowne ȝeféan 870
 máerðum ȝemeted. Þá þær meniȝo cwóm
 folc unlytel and ȝefærenne man
 bróhton on báere beorna þréate
 on néaweste (wæs þá niȝoðe tíð)
 ȝingne ȝástléasne. Þá þær Júdas wæs 875
 on mód-sefan miclum ȝeblissod;
 heht þá ásettan sáw(o)lléasne,
 lífe belidenes lic on eorðan
 unlifȝendes, and up áhóf
 rihtes wémend þára róda twá 880
 fyrhð-gléaw on fæðme ofer þæt fæȝe hús
 déop-hȝegende. Hit wæs déad swá ár,
 lic leȝere fæst; leomu cólodon
 þrea-nédum beþeaht. Þá sío þridde wæs
 áhafen háliz: hrá wæs on bide, 885
 oð ðæt him uppan æðelinges wæs
 ród áræred, rodor-cyninges béam,
 siȝe-béacen sóð. Hé sóna áras
 ȝáste ȝeȝearwod, ȝeador bú samod
 lic and sáwl. Þær wæs lof hafen 890
 fæȝer mid þý folce: fæder weorðodon
 and þone sóðan sunu Wealdendes
 wordum heredon. Síe him wuidor and þanc
 á bútan ende eallra ȝesceafta!

XXIV. Constantine receives the Tidings.

(Elene 968—1033.)

Ðá wæs ȝefrēȝe in þære folc-sceare,
 ȝeond þá wer-þéode wide líded
 máere morgen-spel manigum on andan, 970
 þára þe Dryhtnes á dýrnan woldon,

boden æfter burgum, swá brimo fæðmað,
 in ceasira gehwám, þæt Cristes [ród]
 975 fyrr foldan begræfen funden wære,
 sélest siȝe-béacna, þára þe sið odde ár
 háliz under heofenum áhafen wurde,
 and wæs Júdeum gnorn-sorȝa máest,
 werum wansæligum wyrda láðost,
 þæt hie hit for worulde wendan [ne] meahon
 980 cristenra geféan. Ðá sío cwén bebéad
 ofer eorl-mægen áras fýsan
 ricene tó ráde, sceoldon Rómwarena
 ofer héanne holm hláford sécean,
 and þám wiȝgende wil-spella máest
 985 seolfum zesecgan, þæt ðæt siȝor-béacen
 þurh Meotodes ést méted wære
 funden in foldan, þæt ár feala mála
 behýded wæs hálȝum tó téonan
 cristenum folce.

þá ðám cininge weard
 990 þurh þá mæran word mód geblissod,
 ferhð geféonde. Næs þá friegendra
 under gold-homan gád in burgum
 feorran zeféredra. Was him frófra máest
 geworden in worlde æt ðám will-spelle
 995 hlib(h)ende hyȝe, þe him here-ráswan
 ofer éast-weȝas áras brohton,
 hú zesundne sið ofer swon-ráde
 seccas mid siȝe-cwén áseted hæfdon
 on Créca land. Hie se cásere heht
 1000 ofstum myclum eft ȝearwian
 sylfe tó síde. Secgas ne gáldon,
 syððan andsware édre ȝehýrdon,
 ædelinges word. Heht hé Elenan hæl
 ábéodan beadu-rófre, ȝif hie brim nesen
 1005 and zesundne sið settan mósten
 hæled hwæt-móde tó þære hálȝan byriȝ.
 Heht hire þá áras éac zebéodan
 Constantínus, þæt hio cirican þær
 on þám beorh-hlide béȝra rédum

zetimbrede tempel Dryhtnes 1010
 on Calvarie Criste tó willan,
 hæledum tó helpe, þær sio hálige ród
 geméted was márost béama,
 þára þe zefrugnen fold-buende
 on eorð-wege. Híó zeefnde swá, 1015
 siððan wine-mázas westan bróhton
 ofer lagu-fæsten léof-spell manig.
 Ðá séo cwén bebéad craeftum zetýde
 sundor ásécean þá sélestan,
 þá þe wrætlicost wyrcean cūðon 1020
 stán-gefózum, on þám stede-wange
 zirwan Godes tempel. Swá hire gásta weard
 reord of roderum, héo þá róde heht
 golde beweorcean and zim-cynnun,
 mid þám ædelestum eorenan-stánun 1025
 besetton searo-craeftum, and þá in seolfren fat
 locum belúcan. Þær þæt lífes tréo,
 sélest siže-béama siððan wunode
 ædelu(m) unbréce. Þær bið á zearu
 wraðu wannhálum wita zehwylces, 1030
 sæce and sorze. Híe sóna þær
 þurh þá hálzan zesceaft helpe findaþ
 godcunde zife.

Swylce Júdas onféng
 æfter fyrst-mearce fulwihtes bæð,
 and zeclænsod wearð Criste zetrywe, 1035
 lif-wearde léof. His zeléfafa wearð
 fæst on ferhðe, siððan frófre gást
 wíc zewunode in þæs weres bréostun,
 bylde tó bóte. Hé þæt betere zecéas,
 wuldres wynne, and þám wyrzan widsóc, 1040
 déoful-zildum, and zedwolan fylde,
 unrihte é. Him wearð éce cyning,
 Meotud milde, mihta wealdend.

XXV. Guthlac's youth and conversion.

(Guthlac A. 64—154.)

65 Maḡun wé nú nemnan, þæt ús néah ȝewearð
 þurh hálizne hád ȝecýþeð,
 hú Gúðlác his in Godes willan
 móð ȝerehte, mán eall forseah,
 eorðlic aþelu, upp ȝemunde
 hám in heofonum. Him wæs hyht tó þám,
 70 siþþan hine inlyhte, sé þe lífes weȝ
 ȝástmum ȝearwað, and him ȝiefe sealde
 engelcunde, þæt hé ana ongan
 beorȝ-seþel búȝan and his bláed Gode
 þurh éað-módu ealne ȝesealde,
 75 done þe hé on ȝeoȝude bigán sceolde
 worulde wynnun. Hine weard bihéold
 háliz of heofonum, sé þæt hluttre móð
 in þæs ȝástes ȝóð ȝeorne trymede.

80 Hwæt! wé hýrdon oft þæt se hálȝa wer
 in þá árestan ældu ȝelufade
 frécnessa fela; fyrst wæs swá þeana
 in Godes dóme, hwonne Gúðláce
 on his ondȝietan engel sealde,
 þæt him swedraden synna lustas.

85 Tid wæs tóweard; hine twéȝen ymb
 weardas wacedon, þá ȝewin druȝon,
 engel Dryhtnes and se atela ȝást.
 Náles hý him ȝelíce láre báeron
 in his módes ȝemynd monȝum tidum:
 90 óþer him þás eorþan ealle sæȝde
 híne under lyfte and þá longan ȝóð
 herede on heofonum, þær hálizra
 sawla ȝesittað in siȝor-wuldre
 Dryhtnes dréamas: hé him dáda léan
 95 ȝeorne ȝieldeð. þám þe his ȝiefe willað
 ferean tó þence and him þás woruld

úttor lætan þonne þæt ée lif;
 oþer hyne scyhte, þæt hé sceaðena gemót
 nihtes sóhte and þurh néþinge
 wunne æfter worulde, swá dód wræc-mæcgas, 100
 þá þe ne bimurnað monnes féore,
 þæs þe him tó honda húþe zelæded,
 bútan hý þý réafe rádan mótan.
 Swá hý hine trymedon on twá healfa,
 oþþæt þæs gewinnes weoroda Dryhten 105
 on þæs engles dóm ende gereahete.

Féond wæs geflýmed; siþ þám frófre gæst
 in Gúðlácés géoce gewunade,
 lufade hine and lærde lenge hú geornor,
 þæt him léofedan londes wynne, 110
 bold on beorhge. Oft þær bróga cwóm
 egeslic and uncúð, eald-féonda nið
 searo-cræftum swiþ; hý him sylf hyra
 onsýn ýwdon and þær ár fela
 setla gesæton; þonan sið tuzon, 115
 wide wáðe, wuldre byscyrede,
 lyft-lácende. Wæs seo londes stów
 biniþen fore monnum, oþþæt Meotud onwrah
 beorġ on bearwe, þá se bytla cwóm,
 se þær háligne háam árærde, 120
 náles þý hé gefemde þurh ġitsunge
 lénes lif-welan, ac þæt lond Gode
 fægre gefreoþode, siþþan féond oferwon
 Cristes cempa. Hé ġecostad weard
 in ġemyndigra monna tidum, 125
 ðára þe nú ġéna þurh gæstlicu
 wundor weorðiað and his wisdómes
 hlisan healdað, þæt se hálġa þéow
 elne ġeéode, þá hé ána ġesæt
 dýġle stówe, ðær hé Dryhtnes lof 130
 reahte and ráerde. Oft þurh reorde ábéad,
 þám þe þrówera þéawas lufedon,
 Godes árendu, þá him gæst onwrah
 lifes snyttru, þæt hé his lichoman
 wynta forwyrnde, and woruld-blissa, 135

sēfra setla and symbel-daga,
 swylce eac ídelra éagena wynta,
 ȝierelan ȝielþlices. Him wæs Godes eȝsa
 mára in ȝemyndum, þonne hé menniscum
 140 þrymme aefter þonce þeȝan wolde.
 Góð was Gúðlác: hé in gáste bær
 heofoncundne hylt, hálu ȝeræhte
 ecan lífes. Him wæs engel néah,
 fále freoðu-weard, þám þe féara sum
 145 mearc-lond ȝesæt, þær hé monȝum weard
 bysen on Brytene, siþþan biorȝ ȝestáh
 éadiȝ óretta andwíȝes heard:
 ȝyrede hine ȝeorne mid gástlicum wápnum,
 wonȝ bletsade,
 150 him tó æt-stælle árest árærde,
 Cristes róde: þær se cempa oferwon
 frécnessa fela. Frome wurdun monȝe
 Godes þrówera: wé þæs Gúðláce
 deorwyrðne dáel Dryhtne cennað.

XXVI. Guthlac drives away the fiends.

(Guthlac A. 186—232.)

185 Stóð séo dýȝle stów Dryhtne in ȝemyndum
 ídel and ámen eþel-riehte feor,
 bád bisáce betran hyrdes;
 tó þon eald-feondas ondan nóman,
 190 swá hie sin-gáles sorȝe dréozað.
 Ne móttun hie on eorþan eardes brúcan
 ne hý lyft swefeð in leoma ræstum,
 ac hý hléoléase háma þoliað,
 in cearam cwifað, cwealmes wiscað:
 195 willen þæt him Dryhten þurh deádes cwealm
 tó hyra earfeda ende ȝerýme.
 Ne móttun hý Gúðláces gáste sceþþan
 ne þurh sir-sleȝe sawle ȝedáelan
 wið lichoman, ac hý líȝe-searwum
 200 áhófun hearm-stafas. Hleahfor áleȝdon,

sorȝe seofedon, þá hie swiðra oferstáȝ
 weard on wonge: sceoldon wræc-mæcȝas
 ofȝiefan guornende gréne beorȝas.
 Hwæþre hý þá ȝéna Godes andsacan
 sæȝdon sár-stafum, swiþe ȝehéton, 205
 þæt hé déaþa ȝedál dréozan sceolde,
 ȝif hé leng bide láþran ȝemótes,
 hwonne hý mid menȝu máran cwóme,
 þá þe for his life lýt sorȝedon.

Gúðlác him onȝéan þingode, cwæð þæt hý
 ȝielpan ne þorftan 210
 dáedum wið Dryhtnes meahum: “Þéah þe ȝé mé
 déað ȝeháten!
 mec wile wið þam níþum ȝenerȝan sé þe éowrum
 nýdum wealdeð.

Án is ælmihtig God, se mec mæȝ éaðe ȝescyldan:
 hé mín feorȝ freoþað. Ic éow fela wille
 sóþa ȝeseccan: mæȝ ic þis setl on éow 215
 bútan earfedum ána ȝeðringan!

Ne eam ic swá féa-lóȝ, swá ic éow fore stonde,
 monna weorudes; ac mé mára dæl
 in godcundum ȝást-ȝerýnum
 wunað and weaxeð, se mé wraþe healdeð. 220

Ic mé ánum hér éaðe ȝetimbre
 hús and hléonað! mé on heofonum sind
 láre ȝelonge; mec þæs lýt twéoþ,
 þæt mé engel tó ealle ȝeládedeð
 spówende spéd spréca and dáeda. 225

ȝewítað nú áwyrȝde wéris-móde
 from þissum earde, þe ȝé hér on stondað!
 fleoð on feor-weȝ! Ic mé frið wille
 æt Gode ȝeȝyrnan: ne sceal mín ȝást mid éow
 ȝedwolan dréozan, ac mec Dryhtnes hond 230
 mundað mid mæȝne! Hér sceal mín wesan
 eorðlic éþel, náles éower leng!”

XXVII. Guthlac taken up by the fiends.

(Guthlac A. 364—416.)

Symle Cristes lof

365 in Gúðlāces góðum móde
 wéox and wunade, and hine weoruda God
 freodade on foldan, swá hé feora gehwyle
 healded in hælo, þær se hýra gæst
 þihð in þéawum; hé wæs þára sum;
 370 ne won hé æfter worulde, ac hé in wuldre áhóf
 módes wynne. Hwyle wæs mára þonne [hé]?
 se an óretta ússum tíðum
 cempa gecýðed, þæt him Crist fore
 woruldlicra má wundra gecýðde.
 375 Hé hine scilde wið sceðþendra
 eglum onfengum earmra gæsta;
 wáron hý réowe tó rásaune
 gifrum grápum. Nó God wolde,
 þæt séo sáwl þæs sár þrówade
 380 in lichoman, lýfde se þéana,
 þæt hý him mid hondum hrinan mósten
 and þæt frið wið hý gefreoþad wære.

Hý hine þá hófun on þá héan lýft,
 sealdon him mehte ofer monna cynn,
 385 þæt hé fore éagum eall scéawode
 under hálizra hyrda zewealdum
 in mynsterum monna zebáru,
 þára þe hyra lifes þurh lust brúcan
 idlum áhtum and oferwlencum,
 390 zierelum zielpicum, swá bið zeogude þéaw,
 þær þæs ealdres egsa ne stýreð.
 Nó þær þá féondas zeféon þorfton,
 ac þæs bládes hraðe zebrocen hæfdon,
 þe him álýfed was lýtle hwíle,
 395 þæt hý his lichoman leng ne móstan
 wítum wálan; ne him wiht zescód
 þæs þe hý him tó téonan þurhtozen hæfdon.
 Láeddun hine þá of lýfte tó þám léofestan
 earde on eorðan, þæt hé eft zestáð

beorȝ on bearwe. Bonan gnornedon, 400
 mándon murnende, þæt hý monnes bearn
 þréam oferþunge and swá þearfendlic
 him tó earfedum ána cwóme,
 ȝif hý him ne meabte máran sárum
 ȝyldan ȝyrn-wræce. Gúðlac sette 405
 hyht in heofonas, hǣlu ȝetréowde,
 hǣfde féonda feng feore ȝedýȝed.
 Wæs séo áreste earmra ȝésta
 costung ofercumen: cempa wunade
 bliþe on beorȝe, wæs his bláed mid God; 410
 dúhte him on móde þæt se mon-cynnes
 éadiȝ wære, sé þe his ánum hér
 feore ȝefreoðade, þæt him féondes hond
 æt þám ýtmestan ende ne scóde,
 þonne him se Dryhtnes dóm wisade 415
 tó þám nýhstan nýd-ȝedále.

XXVIII. Guthlac carried off and delivered by St. Bartholomew.

(Guthlac A. 501—564, 595—608, 635—731.)

Ȝeofu wæs mid Gúðlac in godecundum
 mægne ȝemeted. Micel is tó secgan
 eall æfter orde, þæt hé on elne ádréaȝ.
 Done foregengan Fæder ælmihtig
 wið onhælum ealdor-ȝewinnum 505
 sylfa ȝesette, þær his sáwol weard
 cléne and ȝecostad. Cúð is wide
 ȝeond middanȝeard, þæt his mód ȝeþáh
 in Godes willan: is þæs ȝén fela
 tó secgenne, þæs þe hé sylfa ádréaȝ 510
 under nið-ȝista nearwum clomnum.

Þréa wæron þearle, þeȝnas grimme;
 ealle hý þám feore fyl ȝehéhton: 520
 nó hý hine tó déade déman móston,
 synna hyrdas, ac séo sáwol bád
 in lichoman léofran tide.

525 Ȝeorne hý onȝéaton, þæt hyne God wolde
 nerȝau wið niþum and hyra nýd-wræce
 deope déman: swá Dryhten mæȝ
 ana ælmihtig éadigra ȝehwone
 wið earfeþum éaðe ȝescildan!

530 Hwæðre hine ȝebróhton bolȝen-móde
 wráde wræc-mæcgas, wuldres cempan,
 hálig húsul-bearn, æt hel-dore,
 þær firenfulra fæȝe gáostas
 æfter swylt-cwale sécan onȝinnað
 ingonȝ árest in þæt atule hús,
 535 niþer under næssas néole grundas.

 Hý hine bréȝdon, budon orleȝe,
 eȝsan and ondan árléaslice,
 frécne fóre, swá bið féonda þéaw,
 þonne hý sóðfæstra sáwle willað
 540 synnum beswican and searo-cræftum.
 Ongunnon grom-heorte Godes órettan
 in sefan swencan: swiþe ȝehéton,
 þæt hé in þone grimman gryre gongan sceolde,
 hweorfan ȝehýned tó hel-warum
 545 and þær in bendum bryne þrówian.

 Woldun hý ȝetéon mid torn-cwidum
 earme áȝlécan in orwénnyse,
 Meotudes cempan: hit ne meahte swá.
 Cwádon cearfulle Críste láde
 550 tó Gúdláce mid grimnyse:
 “Ne eart þú ȝedéfe, ne Dryhtnes þéow,
 cléne ȝecostad, ne cempa góð,
 wordum and weorcum wel ȝecýþed,
 hálig in heortan. Nú þú in healle scealt
 555 deope ȝedúfan, náles Dryhtnes léoht
 habban in heofonum, héah-ȝetimbru,
 seld on sweȝle, fordon þú synna tó fela
 fæcna ȝefremedes in flæsc-homan.
 Wé þe nú willað womma ȝehwyles
 560 léan forȝieldan, þær þe láðast bið
 in dām grimmetan gést-ȝewinne.”

Him se eadga wer andswarode
Gudlac in gaeste mid Godes maegne:

“Sindon ge waer-logan, swa ge in wraec-side 555
longe lifdon leze biscencte,
swearte beswicene, swegle benumene,
dreame bidrorene, deade bifolene,
firenum bifongne, feores orwenan,
paet ge blindnesse boete fundon. 600

Ge da faegan gesceaft in fyrdagum
gastlicne god-dream gearo forseton,
pa ge widhogdun halgum Dryhtne.
Ne moston ge a wunian in wyn-dagum,
ac mid some scyldum scofene wurdon 605
fore oferhygdum in ece fyr,
daer ge sceolon dreogan deað and dystro,
wop to widan ealdre. Naefre ge þas wyrpe gebidað.

Wendun ge and woldun wifer-hyegende 635
paet ge Scyppende sceoldan zelice
wesan in wuldre; eow þar wyrz zelomp,
da eow se Waldend wraðe bisencte
in paet swearte susl, þar eow siddan was
ad inæled attre geblonden, 640
þurh deopne dom dream afyrred,
engla gemana. Swa nu awa sceal
wesan wide ferh, paet ge waerwysse
bryne-wylm haebben, nales bletsunga.

Ne þurfan ge wenan, wuldre biscyrede, 645
paet ge mec synfulle mid searo-craeftum
under scaed sconde scufan motan,
ne in bal-blasan breðdon on hinder
in helle hus, þar eow is ham sceapen.
sweart sin-nehte, saeu bitan ende, 650
grim gast-cwalu. þar ge gnornende
deað sceolon dreogan, and ic dreama wyn
agan mid englum in þam uplican
rodera rice, þar is ryht cyning,
help and haelu haelepa cynne, 655
duguð and drohtað.”

Ðá cwóm Dryhtnes ár
 háliġ of heofonum, se þurh hléopor ábéad
 ufancundne ege earmum gáestum,
 hét eft hraðe unscyldigne
 660 of þám wræc-side wuldres cempa
 léðan lim-hálne, þæt se léofesta
 gáest Ʒegearwad in Godes wære
 on Ʒeféan féerde. Ðá wearð féonda þrát
 acol for ðam eġsan; ofermæcga spræc,
 665 dýre Dryhtnes þegn, dæg-hlúttre scán.

Hæfde Gúðlácés gáest in Ʒewealdum
 módiġ mundbora, meahum spédiġ,
 þeostra þegnas þrea-niedlum bond,
 nýð onsette, and Ʒeneahhe bibéad:
 670 "Ne sý him bánes bryce ne blódiġ wund,
 líces léla ne láþes wiht,
 þæt þe Ʒé him tó dare Ʒedón mótan,
 ac Ʒé hine Ʒesundne ásettaþ, þær Ʒé hine sylfne
 Ʒenóman!
 Hé sceal þý wonge wealdan ne maġon Ʒé him þá
 wíc forstondan."

Ða was Gúðlácés gáest Ʒeblissad,
 675 siþþan Bartholomeus ábóden hæfde
 Godes árendu. Ʒearwe stóðun
 hæftas héarsume, þá þæs hálġan word
 lýt oferleordun. Ongon þá léofne sið
 dragan dóm-éadiġ Dryhtnes cempa
 700 tó þám onwillan eorðan dále.

Hý hine báeron and him bryce héoldon,
 hófon hine hondum, and him hryre burgun.
 Wæron hyra gongas under Godes eġsan
 smiþe and Ʒesefte. Sige-hrédiġ cwóm
 705 bytla tó þám beorġe: hine bletsadon
 monġe mæg-wlitas meaglum reordum;
 treo-fuġla tuddor tænum cýðdon
 éadġes eftcyme: oft hé him áte héold,
 þonne hý him hungríġe ymb hond fluġon
 710 grædum Ʒifre, Ʒeoce Ʒeféġon.

Swá þæt milde mód wið moncynnes
 dréamum gedælde, Dryhtne þéowde,
 genóm him tó wildéorum wyne, siþþan he þæs
 world forhogde.

Smolt wæs se siġe-wong and sele níwe,
 fæger fugla reord, folde ȝeblówen, 115
 ȝéacas ȝear budon. Gúþlác móste
 éadiġ ond onmód eardes brúcan:
 stóð se gréna wong in Godes wære;
 hæfde se heorde, se þe of heofonum cwóm,
 féondas áfyrde. Hwyle wæs fægerra 120
 willa ȝeworden in wera life.
 þára þe ylðran ússe ȝemunde.
 ofþe wé selfe siþþan eúþen?

Hwæt! wé þissa wundra ȝewitan sindon:
 eall þæs ȝeodón in ússera 125
 tíða tíman; forþon þæs twéogan ne þearf
 ániġ ofer eorðan ælda cynnes,
 ac swile God wyrceð ȝásta lifes
 tó trumnaþe, þý læs þá týðran móð
 þá ȝewitnesse wendan þurfe, 130
 þonne hý in ȝesilþe sóþes bruceað.

XXIX. Guthlac's life in the wilderness.

(Guthlac B. 866—904.)

Oft tó þám wícum weorude cwómum
 déofla déað-mægen, dnguþa byseyrede.
 hlóþum þringan, þær se hálġa þéow
 elnes ánhýdiġ eard weardade;
 þær hý miðlice monġum reordum 870
 on þám wésteune wóde hófun,
 hlúdne here-círm, híwes binotene.
 dréamum biðrorene. Dryhtnes cempa,
 from folc-toġa, féonda þréatum
 wiðstóð stronglice. Næs seo stund latu 875
 earmra ȝásta ne þæt onbid long.
 þæt þá wróht-smíðas wóp áhófun,

hrœpūn hréðléase, hléoþrum bruḡdon:
 hwilum wédende swá wilde dœor
 880 cirndon on cōðre; hwilum cyrdon eft
 minne mán-sceaþan on mennisc híw
 breahmta máste; hwilum bruḡdon eft
 áwyrḡde wær-loḡan on wyrmes bléo,
 earne ád-loman, áttre spíowdon.
 885 Symle hý Gúðlac ḡearone fundon
 þonces gléawne: hé ḡeþyldum bád,
 þeah him fœonda hlōð feorh-cwealm bude.

Hwilum him tó honda hungre ḡeþreatad
 fléaḡ fuḡla cyn, þær hý feorh-nere
 890 witude fundon, and hine weorðedon
 meaḡlum stefnum. Hwilum miennisce
 áras éaðmédum eft néosedon,
 and þær síð-frone on þám siḡe-wonge
 æt þám hálḡan þéowan helpe ḡemétton,
 895 ferþes frótre. Nænig forþum wæs,
 þæt hé áwisc-mōd eft sídade,
 héan hyhta léas: æc se hálḡa wer
 ælda ḡehwylees þurh þá æþelau meahht,
 þe hine séoslige sóhtun on dearfe,
 900 hæled hyḡe-ḡeomre, hælde bútu
 lic and sáwle, þenden lífes Weard
 éce almihhtig unnan wolde,
 þæt hé blédes hēr brúcan [mōste],
 worulde lífes.

XXX. Guthlac's illness.

(Guthlac B. 904—917, 972—1032.)

Wæs ḡewinnes þa,
 905 yrnða for eorðan, ende-dōḡor
 þurh nýð-ḡedal nēah ḡeþrunḡen,
 siþþan hé on wéstenne wic-eard ḡecéas
 fiþýnu ḡéar. Þa wæs frófre ḡæst
 eadḡum ic-bodan nfan onsended
 910 halig of hēahþu. Hreder innan boru

áfýsed on forð-sið; him færinga
 ádl in-zewód; hé on elne swá þeah
 ungeblyged bád beorhtra gehata
 bliþe in burzum. Wæs þám bân-cofan
 æfter niht-glóme néah zeþrúngen,
 bréost-hord onboren; was se bliða gæst
 fús on forð-weg.

Hine wunade mid
 áu ombeht-þegum, se hine ághwylec
 daga néosade. Ongan dá dæop-hýdið
 gléaw-mód gongan tó Godes temple,
 þær hé éþel-bodan inne wiste,
 þone léofestan láreow zecorene,
 and þá in éode éadzum tó spræce;
 wolde hyrenigan hálzes lára,
 mildes meþel-cwida. Fond þá his mon-dryhten
 ádl-wérigne: him ðæt in zeféol
 hefið æt heortan, hyge-sorze wæg,
 micle mód-ceare. Ongan dá his maðu friðnan:

“Hú zeweard þé þus, wine-dryhten mín,
 fæder, fréonda hléo, ferð zebysgad
 nearwe zenæged? Ic mefre þé,
 þéoden léofesta, þyslicne ár
 zemette þus méðne! Meaht þú medel-cwidum
 worda zewaldan? Is mé on wene zepúht,
 þæt þé untrymnes adle gongum
 on þisse nýhstan niht bysgade,
 sár bennum zesóht. Þæt mé sorzna is
 hátost on hreþre, ár þú hyge minne
 ferð áfréfre. Wást þú, fréo-dryhten,
 hú þeos ádl seyle ende zesettan?”

Him þá sið oncwæð, sóna ne meahte
 orod up zetéon: was him inbozen
 bittor bân-coþa; beald reordade
 éadið on elne, andewis ázeaf:
 “Ic wille secgan, þæt me sár zelhrán,
 ware in zewód in ðisse wóman niht.
 lic-hord onléac: leomu hefeziad
 sárum zesóhte. Seceal þis sawel-hús

1005 fūge flēsc-homa fold-ærne biþeahit
 leomu lāmes ȝeþacan leger-bedde feaſt
 wunian wæl-ræſte. Wiȝa néaláced
 unlæt lāces; ne bið þæs lengra swice,
 ſáwel-ȝedáles, þonne ſeofon niht
 fyrſt-ȝemearces, þæt mīn feorh heonan
 1010 on þiſſe eahteþan ende ȝeſéced
 dæȝ ſcriþende: þonne dóȝor béod
 on mold-weȝe mīn forðſcriþen,
 ſorȝ ȝeſwedrad, and ic ſiþþan mót
 fore Meotudes enéowum meorda hléotan,
 1015 ȝingra ȝeaſena, and Godes lombur
 in ſin-dréamum ſiþþan áwa
 forð folȝian: is nú fūs ðider
 ȝaſt ſiþes ȝeorn. Nú þú ȝearwe conſt
 leoma lif-ȝedál. Long is þiſ onbid
 1020 worulde lifes!"

Ða was wóp and heaf,
 ȝeongum ȝéocor ſefa, ȝeómrende hyȝe,
 ſiþþan hé ȝehýrde, þæt ſe hálȝa was
 forð-ſiþes fūs: hé þæs fiér-ſpelles
 fore his mon-dryhtne mód-ſorȝe wæȝ
 1025 hefiȝe æt heortan; hreþer innan ſwearc,
 hyȝe hréow-ceariȝ, þæs þe [hé] his hláford ȝeſeah
 ellor-fūsne. Hé þæs onbáru
 habban ne meahte, ac hé háte lét,
 torn þoliende, téaras ȝéotan,
 1030 weallan wæȝ-dropan. Wýrd ne meahte
 in fúȝum leng feorȝ ȝehealdan,
 déore frætwe, þonne him ȝedémed was.

XXXI. Guthlac's last hours.

(Guthlac B. 1243—1278.)

121 Ða tó þam wæȝe ȝeſáȝ,
 heafelan onhylde. hyrde þa ȝéua
 ellen on innan. orod ſtundum tóah
 mæzue módiȝ: him of múde cwóm

swecca swétast, swylce on sumeres tid
 stincað on stówum staþelum faeste
 wynnnum æfter wongum wyrta ȝeblówene,
 huniȝ-flówende; swá þæs hálȝan was 1250
 ondlonȝne dæg of æfen forð
 orod uphlæden.

þá se æþela glæm
 setl-gong sóhte, swearc nord-rodor
 won under wolcnum, woruld miste oferteah,
 þýstrum biþeahte, þrong niht ofer tiht, 1255
 londes fraetwa; ðá cwóm léohta mást
 hálȝ of heofonum hádre scínan
 beorhte ofer burg-salu. Bád se þe sceolde
 éadiȝ on elne ende-dóȝor,
 áwrecen wæl-stráelum. Wuldres scíma 1260
 æþele ymb æþelne andlonge niht
 scán scír-wered; scadu sweþredon
 tólýsed under lyfte. Wæs se léohta glæm
 ymb þæt hálȝe hús, heofonlic condel.
 from æfen-glóme ofþæt éastan cwóm 1265
 ofer déop ȝelad dægred-wóma,
 weder-tacen wearn.

Árás se wuldor-maȝo
 éadiȝ elnes ȝemyndiȝ, sprac to his onbeht-þeȝne,
 torht to his tréowum ȝesiþe: "Tid is, þæt þú fore 1270
 and þá árendu eal biþence,
 ofestum hæde, swá ic þé ár bibéad,
 lác to léofre! nú of lice is
 god-dréama ȝeorn ȝæst swiðe fús."

Áhóf þá his honda húsle ȝereorded,
 éad-mód þý æþelan ȝýfle, swylce hé his eagan 1275
 ontýnde.
 halȝe héafdes ȝimmas, bi-seah þá to heofona rice
 glæd-mód to ȝeofona leonum, and þe his ȝæst
 onsende
 weorcum wlitȝe in wuldres dréam.

XXXII. Guthlac's death announced to his sister.

(Guthlac B. 1279—1352.)

- 1280 Dá wæs Gúðlácēs gáest zēláded
 eadig on upwēz, englas feredun
 tó þám longan zeféan: lic cólode
 belifd under lyfte. Dá þær léoht ascán
 béama beorhtast: eal þæt bóacen wæs
 1290 ymb þæt hálze hús heofonlic léoma
 from foldan up swylce fýren tor
 ryht áráred oð rodera hróf,
 zesewen under swezle sunnan beorhtra,
 æþel-tungla wlite. Engla þrétas
 siže-léod sungon; swēz wæs on lyfte
 1300 zehýred under heofonum, hálizra dréam.
 Swá se burz-stede wæs blissum zefýlled,
 swétum steneum and swezł-wundrum,
 eadzēs yrfe-stól engla hléodres
 eal innanweard. Þær wæs ænlicra
 1310 and wynsumra, þonne hit in worulde mæze
 stefu áreccan, hú se stenc and se swēz,
 heofonlic hléofor and se hálza song
 zehýred wæs, héah-þrym Godes,
 breahtm æfter breahtme; beofode þæt éa-lond,
 1320 fold-wong onþrong.
 Dá afyrhted weard
 ár elnes biloren, zewat þá ofestlice
 beorn unhydig, þæt he bāt zestāz,
 wāz-hengest wraec: waeter-þisa for
 1330 snel under sorgum. Swezł hāte scan,
 blāc ofer burz-salo. Brim-wudu scynde
 léoht, láde fūs; lazu-mearz snyrede
 zehlasted tó hýde, þæt se hærn-flota
 æfter sund-plezan sond-lond zespearu,
 grond wið gréote. Gnorn-sorze wāz
 hāte æt heortan, hýze zeómurne,
 1340 medne mód-sefan, sé þe his mōu-dryhten
 life bilidenne last weardian
 wiste, wine léofne; him þæs wōpes hring

torne ȝemonade, tēaȝor ȝđum wēol,
 hāte hlēor-dropan, and on hreþre waȝ 1315
 micle mōd-ceare. Hē þāre mæȝeð sceolde
 lāce ȝelādan lād-spel tō sōð.
 Cwóm þā frēoriȝ-ferð, þāer sēo fēmmne was,
 wuldres wyn-māȝ. Hē þā wyrd ne mað,
 fāȝes forð-sið; fūs-lēoð āgōl 1320
 wine-þearfende and þæt word ācwað:
 “Ellen biþ sēlast þām þe oftost sceal
 drēoȝan dryhten-bealu, dēope behyegan
 þróht þeoden-ȝedal, þonne sēo þrāȝ cymed
 wefen wyrd-stafum: þæt wāt se þe sceal 1325
 āswāman sārīȝ-ferð, wāt his sine-ȝiefan
 holdne biheledne: hē sceal hēan þonan
 ȝeómor hweorfan, þām bið gomenes wana,
 ðe þā earfeda oftost drēoȝeð
 on sārȝum sefan. Huru ic swiðe ne þearf 1330
 hin-siþ behlehan! Is hlāford mín,
 beorna bealdor, and bróþor þin,
 sé sēlesta bi sām tweonum,
 þāra þe wē on Engle āfre ȝefrūnen
 ācennedne þurh cildes hād 1335
 gumena cynes, tō Godes dōme,
 wēriȝra wraþu, woruld-drēamum of.
 wine-māȝa wyn, in wuldres þrym
 ȝewiten, winiȝa hléo, wica neosan
 eardes on upweȝ. Nú se eorðan dæl, 1340
 bān-hūs ābrocen, burȝum in innan
 wunað wæl-ræste, and se wuldres dæl
 of lic-fate in lēoht Godes
 siȝor-lēan sōhte and þe secgan het,
 þæt ȝit ā mōsten in þām cean ȝefēan 1345
 mid þā sib-ȝedryht somud-eard niman,
 weorca wuldor-lēan, willum neotan,
 blādes and blissa! Eac þe ābēodan hēt
 siȝe-dryhten mín, þā hē was siþes fūs,
 þæt þú his lichoman, lēofast mæȝða, 1350
 eorðan biðeahte. Nú þú ādre const
 siðfæt mīnne.”

Bibliography.

Editions.

Cadmon's Metrical Paraphrase of Parts of the Holy Scriptures. Edited by B. Thorpe. London. 1832. (Contains Satan and Christ.)

Cadmon's des Angelsachsen biblische Dichtungen. Ed. K. W. Bouterwek. Elberfeld, etc. 1849—54.

Codex Exoniensis. A Collection of Anglo-Saxon Poetry, etc. Edited by B. Thorpe. London. 1842. (Contains the Christ, Juliana, and Guthlac.)

The Exeter Book. Edited by I. Gollancz. London. (E. E. T. S.) Part I. 1895.

The Poetry of the Codex Vercellensis. Edited by J. M. Kemble. *Ælfrie Society*: London. Part I. The Legend of St. Andrew. 1844. Part II. Elene and Minor Poems. 1856.

Bibliothek der Angelsächsischen Poesie. Ed. C. W. M. Grein and R. P. Wülcker. Kassel. 1883—1898. (3 vols.)

Cynewulf's Christ. An eighth century English Epic, edited, with a modern rendering, by Israel Gollancz. London. 1892.

The Christ of Cynewulf. Edited by A. S. Cook. Boston. 1900.

The Dream of the Rood. Edited by A. S. Cook. Oxford. 1905.

Andreas und Elene. Herausg. von Jacob Grimm. Cassel. 1840.

Andreas and the Fates of the Apostles. Edited by G. P. Krapp. Boston. 1906.

Juliana. Edited by W. Strunk. (Belles Lettres series.) Boston & London. 1904.

Cynewulfs Elene. Herausg. von Julius Zupitza. 1877.

Elene, an Old English Poem. Edited by C. W. Kent. Boston & London. 1889.

Cynewulfs Elene. Herausg. von F. Holthausen. Heidelberg. 1905.

The Old English Elene, Phoenix and Physiologus. Edited by A. S. Cook. Oxford. 1919.

Guthlac. In Thorpe's 'Codex Exoniensis'; Gollancz 'The Exeter Book'; and Grein-Wülcker 'Bibliothek'; see above.

Translations.

In the editions by Thorpe, Kemble, and Gollancz. Also: The Poems of Cynewulf. By C. W. Kennedy. New York. 1910.

Elene, Judith, etc. By J. M. Garnett. Boston. 1889.

Contents.

	page
I. The Temptation	1
II. Miracles of Christ	2
III. The Harrowing of Hell	6
IV. The Ascension	7
V. The Dream of the Rood	10

VI. St. Matthew in Mermedonia	15
VII. St. Andrew's voyage	17
VIII. St. Andrew arrives in Mermedonia	20
IX. St. Andrew's disciples carried up to Heaven	21
X. Andrew finds Matthew in the prison	22
XI. Andrew and the Mermedonians	23
XII. The miraculous Flood	28
XIII. The Fates of the Apostles	31

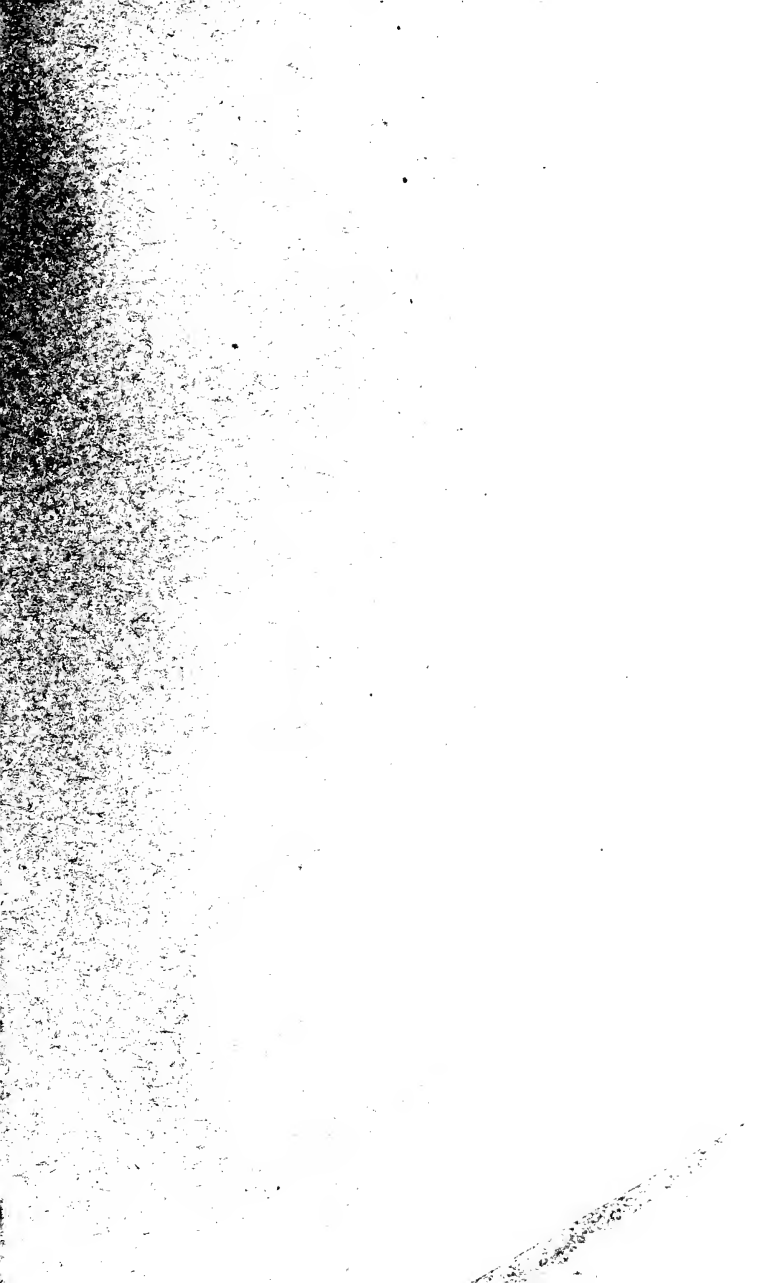
XIV. Juliana refuses to wed Heliseus	34
XV. Juliana tortured, imprisoned, and visited by a fiend	37
XVI. The Martyrdom of Juliana	39

XVII. Barbarians attack the Roman Empire	42
XVIII. The Vision and Victory of Constantine	44
XIX. Helena's Voyage	46
XX. The Speech of Judas	48
XXI. Helena's questioning of Judas	51
XXII. The Prayer of Judas	53
XXIII. The Finding of the Crosses	56
XXIV. Constantine receives the Tidings	57

XXV. Guthlac's youth and conversion	60
XXVI. Guthlac drives away the fiends	62
XXVII. Guthlac taken up by the fiends	64
XXVIII. Guthlac carried off and delivered by Saint Bartholomew	65
XXIX. Guthlac's life in the wilderness	69
XXX. Guthlac's illness	70
XXXI. Guthlac's last hours	72
XXXII. Guthlac's death announced to his sister	74

Printed in Germany
by
Friedr. Petersen, Husum, Schleswig-Holstein.

PE
137
C74
v.2

Craigie, William MacKenzie
(ed.)
Specimens of Anglo-Saxon
poetry

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

